

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра історії України і туризму

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему: «Туристичний потенціал Данії»

*Допущено до захисту
«__» _____ року*

студентки групи Т01-б16
факультету перекладознавства
освітньо-професійної програми
Туристичне обслуговування
за спеціальністю
242 Туризм
Гагіної Ксенії Ярославівни

*Завідувач кафедри
Історії України і туризму
Васильчук Володимир
Миколайович*

Науковий керівник:
доктор історичних наук, професор
Васильчук Володимир Миколайович

(підпис)

(ПІБ)

Національна шкала

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДАНІЇ

- 1.1. Теоретичні підходи до розкриття туристичного потенціалу Данії
- 1.2. Сутність туристичного потенціалу Данії
- 1.3. Особливості розвитку туристичного потенціалу Данії

РОЗДІЛ 2. ПРИРОДНІ ТА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ДАНІЇ

- 2.1. Географічного положення Данії і її вплив на розвиток туристичної сфери країни
- 2.2. Характеристика природних ресурсів Данії
- 2.3. Розвиток нових напрямків туристичного потенціалу Данії

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДАНІЇ

- 3.1. Проблеми використання туристичних ресурсів
- 3.2. Аналіз розвитку туристичного потенціалу країни
- 3.3. Перспективи туристичного потенціалу Данії та України.

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Вступ

Актуальність теми. Багато туристів, які відвідали різноманітні країни прагнуть побачити щось нове, невідоме до цього. Данія являє собою однією із найбагатших держав світу з численними історико-культурними пам'ятками, які збереглись до нашого часу майже не зруйнованими, що і робить її через це ще більш привабливою. Це маленька країна з найбільшою кількістю туристичних ресурсів, яка має потужну економіку і сприятливий клімат для розвитку туризму.

Ступінь вивченості проблеми. У процесі аналізу проблеми розвитку туризму в Данії були використані різноманітні джерела, а саме: наукова та навчальна література, міжнародні сайти таких організацій як WTO і ЮНЕСКО, туристичні енциклопедії та бібліотеки в онлайн режимі, статті з інформаційного джерела «Вікіпедія», опублікування у новинах, аналізуючі та прогностичні статті туристичних експертів, інформація, що розміщена на сайтах туристичних фірм.

Об'єкт дослідження даної бакалаврської роботи це характеристика туристичного потенціалу в країні Північної Європи – Данії.

Предмет дослідження це туристична діяльність в Данії, її туристично-рекреаційний потенціал, який можна запропонувати туристам.

Метою курсової роботи є висвітлення цікавої для туристів інформації про туристично-рекреаційний потенціал Данії, визначення його впливу на розвиток туризму в цьому регіоні та розширення кількості напрямків та видів туризму.

Завданнями дослідження є:

- ~ Визначити вплив туристично-рекреаційного потенціалу Данії на розвиток видів туризму в цьому регіоні;
- ~ Проаналізувати стан розвитку туристичної інфраструктури, яка пропонується туристам у цій країні;

~ Визначити розвиток туристичного потенціалу в Данії та Україні;

~ Виявити туристичні рекреаційні ресурси в Данії, що можуть бути привабливими для туристів;

Методи дослідження:

- ~ Картографічний метод;
- ~ Статистичний метод;
- ~ Порівняльний метод;
- ~ Метод аналізу і синтезу;
- ~ Метод аналогії;
- ~ Метод моделювання.

Практичне значення результатів курсової роботи можна використовувати у підготовці студентів до семінарських занять та у підготовці кваліфікованих кадрів; використання даних роботи менеджерами та керівниками туристичних фірм для створення нових туристичних продуктів; застосування та поширення інформації на туристичних сайтах та використання для випуску рекламних матеріалів.

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків. Робота має обсяг загальний обсяг 62 сторінки, 1 сторінка додатків, 2 сторінки використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ

1.1. Теоретичні підходи до розкриття туристичного потенціалу Данії

В останні десятиліття ХХІ ст. сектор туризму та відпочинку став одним із найбільш прибуткових та розвинених галузей світової економіки. Динаміка міжнародного туризму за регіонами світу в останні 50 років суттєво відрізняється. За збереження лідерства Європи й Америки, швидкими темпами розвиваються молоді туристичні регіони – Азійсько-Тихоокеанський, Близькосхідний та Африканський. Однак вони менш стійкі до впливів, часто негативних, політичних і економічних факторів.

За минулі десятиліття найбільш динамічно розвивався Азійсько-Тихоокеанський регіон, у якому середні багаторічні темпи зростання кількості прибуттів у кілька разів випереджали середньосвітові. Африканський континент і Близький Схід, відвідуваність яких зростає порівняно швидко, за низьких абсолютних значень показника прибуттів досить слабо впливають на світову динаміку туризму.

Кількість прибуттів (вибуттів) є основним показником, що характеризує туристичний рух. Прибуття (вибуття) враховуються в абсолютному вираженні у формі кількості поїздок за той чи інший відрізок часу. Однак абсолютні показники туристських потоків не дають підстав судити про туристську активність, оскільки вони залежать від загальної чисельності населення. Тому для оцінки інтенсивності туристських обмінів кількість прибуттів (вибуттів) розраховується на 100 осіб населення, тобто виражається як відносна величина.

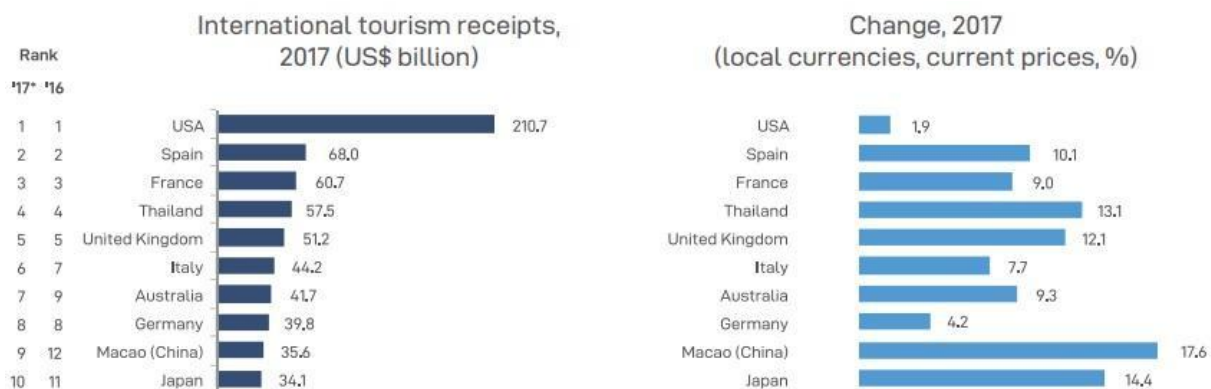
За даними UNWTO, на 100 осіб припадає в середньому 10 поїздок. В окремих регіонах цей показник суттєво відрізняється від середньосвітового

(від 0,5 прибуттів на 100 осіб населення в Центральній Африці і Південній Азії до 40 – у Карибському басейні та Океанії).[6, 424с.]

Найвища туристська активність спостерігається в Європі. В усіх субрегіонах – Західній, Північній, Південній, Центральній і Східній Європі – кількість прибуттів, а також поїздок за кордон у розрахунку на 100 осіб значно перевищують середньосвітові показники. Максимальним показник прибуттів є в Південній і Західній Європі – понад 60 прибуттів на 100 осіб, для поїздок за кордон у Північній і Західній Європі – понад 70 вибуттів на 100 осіб.

Туристи витратили найбільше грошей у 2017 році в таких країнах, як США, Іспанія і Франція. Відповідні дані за підсумками 2017 ро ку опублікувала Всесвітня туристична організація ООН (UNWTO). [5, 436 с.]

Так, США в 2017 році заробили на туристах 210,7 млрд дол., Іспанія – 68 млрд дол., а Франція – 60,7 млрд дол. Також у топ-10 потрапили Таїланд, Великобританія, Італія, Австралія, Німеччина, Макао (Китай) і Японія. Всі разом вони заробили 643,5 млрд дол., тоді як загальний показник доходів всіх країн світу від туризму склав 1,34 трлн дол. (+5% порівняно з попереднім роком). [5, 436 с.]

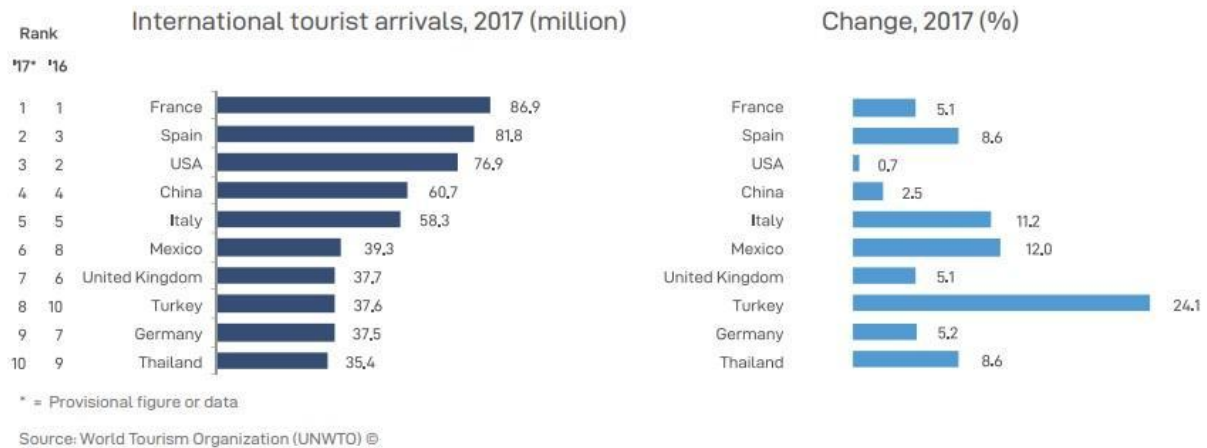
* = Provisional figure or data

Source: World Tourism Organization (UNWTO) ©

Рис. 1.1. Топ-10 країн, що заробляють на туризмі

Відвідували іноземні туристи в 2017 році найчастіше Францію (86,9 млн осіб), Іспанію (81,8 млн осіб) і США (76,9 млн осіб). Також до першої

десятки найбільш відвідуваних країн потрапили Китай, Італія, Мексика, Великобританія, Туреччина, Німеччина і Таїланд. Всього відпочивати за кордон у 2017 році їздили 1,33 млрд чоловік, 51% з яких – жителі Європи.

Рис. 1.1. Топ-10 найбільш відвідуваних країн світу

Водночас витрачали більше за всіх в міжнародних поїздках туристи з Китаю (257,7 млрд дол.), США (135 млрд дол.) і Німеччини (89,1 млрд дол.). Також добре витрачали гроші на туризм в 2017 році громадяни Великобританії, Франції, Австралії, Канади, Росії, Південної Кореї та Італії. [5, 436 с.]

Туризм відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку багатьох країн та їх окремих регіонів, створюючи додаткові робочі місця та покращуючи якість життя місцевого населення. Важливість туризму в суспільстві багатогранна: він стимулює розвиток суміжних галузей з туризмом та рекреацією – транспорт, зв’язок, торгівля, виробництво сувенірної продукції, послуг, ресторанного господарства, будівництва тощо. Крім того, туризм є справжнім каналом міжкультурної комунікації, сприяє збереженню культурної спадщини та традицій країн і народів, сприяє розвитку їхніх промислів, реставрації та збереження пам’яток культури та історії.

Туристично-рекреаційна діяльність відіграє важливу роль в економіці Данії, яка забезпечуючи раціональне використання і збереження природно-

екологічних, культурно-історичних та інформаційно-пізнавальних ресурсів території цієї країни.

У зв'язку з інтенсивним розвитком туризму в Данії відбувається формування, уточнення та вдосконалення понятійного апарату, який стосується туристично-рекреаційної сфери. Так, спочатку в наукових колах було вирішено використовувати визначення «рекреаційний» (рекреаційна діяльність, рекреаційні ресурси тощо). Зараз все частіше вживають комплексне поняття, поєднуючи різні сторони діяльності в межах одного туристично-господарського комплексу. Так, наприклад, можна зустріти словосполучення «туристично-рекреаційний ресурс», «туристично-рекреаційна діяльність», «туристично-рекреаційний комплекс», «туристично-рекреаційний потенціал», тим самим підкреслюючи новий підхід до сучасних потреб господарського комплексу, не змінюючи сутнісне наповнення понять, які були запропоновані попередніми дослідниками. Аналіз наукових публікацій свідчить, що в одних працях використовується словосполучення «туристичні ресурси», в інших – «туристичний потенціал», а іноді дані поняття вживаються одночасно як синоніми. У низці публікацій використовуються словосполучення «туристично-рекреаційний потенціал» та «рекреаційно-туристичний потенціал». Усе це актуалізує необхідність уточнення понятійного апарату для його застосування в науково-практичній діяльності для дослідження проблем та перспектив розвитку туризму.

Варто зазначити, що конкретний зміст, яким різні автори навантажують визначення «туристично-рекреаційний потенціал», нерідко виявляється дуже складним, оскільки широківідомих, загальноприйнятих трактувань цього поняття по відношенню до сфери туризму не існує. Разом з тим, сутність означеного визначення не є елементарним, і в туристичній галузі має бути обмеженим більш-менш виразними межами.

Дослідження туристично-рекреаційного потенціалу регіону відображені у працях вітчизняних та зарубіжних авторів: Бутко М., Бутової Т., Дунец А., Дутчак С., Крупочкіна Є., Лось М., Святохо Н., Тельцової А., Пижової О., Шабаліної Н. Визначення туристичного потенціалу сформульовані в працях американських географів Епплбома У., Епстейна Б., Харріса Ч., канадських географів Джонса К. і Сіммонса Дж. та деяких інших закордонних вчених. [8, 352 с.]

Таким чином, принциповою відмінністю між поняттями «ресурси» і «потенціал» є те, що ресурси існують незалежно від суб'єктів економічної діяльності, а потенціал окремого підприємства, суспільства в цілому невіддільний від суб'єктів діяльності. Тобто «потенціал», окрім матеріальних і нематеріальних засобів, включає здібності працівника, колективу, підприємства, суспільства в цілому до ефективного використання наявних коштів або ресурсів.

У цілому пропонується підтримувати той підхід, що розмежовує поняття «туристичні ресурси» і «туристичний потенціал», та розглядати їх з позиції можливості й здібності суб'єктів туристичної діяльності використовувати ресурси в якості потенціалу.

Можна зробити висновок, що формування туристичного потенціалу регіону обумовлено можливістю використання туристичних ресурсів в організації і розвитку туристичної діяльності на певній території. Здатність суб'єктів туристичної діяльності ефективно використовувати туристичний потенціал регіону забезпечуватиме успішний розвиток як суб'єктів туристичної індустрії, так і регіону.

Можна стверджувати, що кожен регіон на основі аналізу туристичних ресурсів формує туристичний потенціал, релевантний можливостям суб'єктів туристичної діяльності використовувати туристичні ресурси регіонів. Туристичний потенціал сприяє підвищенню привабливості території для туристів, а туристичні регіони –перспективними.

Для подальших досліджень важливим є визначення співвідношення понять «туризм» і «рекреація». Згідно з визначенням ВТО, «туризм – тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає». Положення Міністерства охорони навколишнього природного середовища України «Про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України» визначає рекреацію, як «відновлення за межами постійного місця проживання у визначених згідно із законодавством місцях природно-заповідних територій та об'єктів розумових, духовних і фізичних сил людини, що здійснюється шляхом загальнооздоровчого, культурно-пізнавального відпочинку, туризму, оздоровлення, любительського та спортивного рибальства, полювання тощо» [10, 211 с.].

Таким чином, туризм і рекреація розрізняються об'ємом понять: рекреація включає короткочасну рекреаційну активність, а для туризму характерна зміна звичної обстановки, звичного способу життя. Зміст цих понять різниться також ставленням до подорожей за службовими цілями (діловий туризм) – для туризму вони є його невід'ємною частиною, а рекреація означений вид діяльності не розглядає. Дослідник Бережна І. зазначає, що оскільки, «рекреація» у перекладі з латинської мови означає «відновлення сил», а з французької – «перерву, відпочинок, розвагу, зміну темпу життя, що не пов'язаний безпосередньо з трудовою діяльністю», то найчастіше цим поняттям позначають як означені вище дії, які спрямовані на відтворення фізичного, психічного та духовного здоров'я, так і місце, де вони можуть відбуватись. Таким чином, туризм виступає як форма та елемент відпочинку, тоді як під рекреацією розуміється відпочинок, оздоровлення, відновлення фізичних та психологічних сил.

Згідно з чинним законодавством Данії поняття «турист» та «рекреант», має такі особливості:

- туристом є «особа, яка здійснює подорож по країні або за межі держави не забороненою законом країни перебування метою на термін від 24 годин до одного року без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та із зобов'язанням залишити країну або місце перебування в зазначений термін».

- рекреантом є «особа, яка відновлює у визначених згідно із законодавством місцях природно-заповідних територій та об'єктів свої розумові, духовні і фізичні сили».

Застосування цих двох понять зумовлене конкретною ситуацією. Якщо, наприклад, людина відпочиває в курортно-оздоровчому комплексі, то вона скоріше належить до категорії «рекреант». Але поняття «турист» так само передбачає користування засобами розміщення, підприємствами харчування. В обох випадках людина залишає своє постійне місце проживання на деякий час. За звичай, людей, що подорожують з одного місця в інше, пішки чи використовуючи певний вид транспорту, організовано чи самостійно, називають туристами. Але подорож - це також відпочинок. Туристи отримують позитивні емоції, та як наслідок, відновлюють свою життєву енергію, оздоровлюються, тому тут також присутній певний елемент рекреації.

На підставі дослідження понять «потенціал», «ресурси», «рекреація», «туризм», «рекреант» та «турист», варто перейти до аналізу сутності та сенсу поняття «туристично-рекреаційний потенціал». Вочевидь, що під рекреаційним потенціалом слід розуміти сукупність рекреаційних ресурсів конкретної території на визначену дату, які використовуються або можуть використовуватися для рекреації. Туристичний потенціал підкреслює приналежність потенціалу до сфери туризму, а рекреаційний потенціал сприяє відновленню сил людини в процесі відпочинку. Словосполучення «туристично-рекреаційний» є найбільш довершеним тому, що дозволяє об'єднати і рекреаційну діяльність, метою якої є задоволення потреб у

відпочинку, і туризм, який включає в себе, окрім задоволення потреб у відпочинку, ще й професійно-ділові цілі. Ресурси, їх розмір, структура, динаміка і баланс джерел формування є важливими чинниками туристично-рекреаційного розвитку регіону. У таблиці 1.1 наведені висловлювання різних авторів щодо визначення «туристично-рекреаційний потенціал».

Таблиця 1.1

Тлумачення визначення «туристично-рекреаційний потенціал» у науковій спеціалізованій літературі [8,352 с.]

№	Визначення	Автор та джерело
1.	Туристично-рекреаційний потенціал - сукупність пов'язаних з певним об'єктом (територією) природних і рукотворних тіл та явищ, а також умов, можливостей і засобів, придатних для формування туристичного продукту та здійснення відповідних турів, екскурсій, програм.	Дроздов А.
2.	Туристично-рекреаційний потенціал - це сукупність туристично-рекреаційних ресурсів, їх територіальних поєднань і умов, що сприяють задоволенню потреб населення в туристичній та рекреаційній діяльності.	Шабаліна Н.
3.	Під туристично-рекреаційним потенціалом території розуміється вся сукупність природних, культурно-історичних, соціально-економічних, геополітичних та інших передумов для організації рекреаційної діяльності на певній території. Під туристично-рекреаційним потенціалом території розуміється наявність на ній певних унікальних або,	Ніколаєнко Т.
4.	Туристично-рекреаційним потенціалом території називають відношення між фактичною і гранично можливою чисельністю туристів, яка визначається виходячи з наявності туристично-рекреаційних ресурсів. Туристично-рекреаційний потенціал - це здатність території прийняти певну (граничну) кількість туристів (рекреантів), при якій не відбувається порушення стану природної та	Кусков А., Лісікова О.
5.	Туристично-рекреаційний потенціал - здатність наявних туристично-рекреаційних ресурсів регіону приносити доходи різним економічним суб'єктам у певний період часу.	Козирев В.

6.	Туристично-рекреаційний потенціал - сукупність якісних та кількісних характеристик природних, історико-культурних та інших ресурсів території, а також її туристичної інфраструктури, що впливають на розвиток туризму та рекреації.	Гуляєв В. , Селіванов І.
7.	Сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих один з одним потенціалів регіону, які використовуються в туристичній діяльності, а також нових, сформованих у процесі цієї діяльності та використовуваних чинників виробництва регіону.	Севастьянова С.
8.	Туристично-рекреаційний потенціал території формують ті ресурси, які на сьогоднішній день використовуються, а також ті, які через низку об'єктивних соціально-економічних причин недоступні, але можуть бути використані за певних умов. Туристично-рекреаційний потенціал включає два поняття, які нерозривні та взаємодоповнюють одне одного: рекреаційний потенціал, як природну складову, тобто ступінь здатності території позитивно впливати на фізичний, психічний та соціально-психологічний стан людини під час відпочинку, та туристичний потенціал - культурно-історичну спадщину - як антропогенну складову, а також певні ландшафтні комплекси, де відбувається туристична діяльність, знаходяться окремі природні або антропогенні туристичні об'єкти, які відвідуються туристами, зокрема музеї, пам'ятки культури, архітектури, археології, традиції населення, народні промисли тощо.	Дутчак С.
9.	Туристичний потенціал території - ємне, багатоаспектне поняття, що охоплює сукупність природних, етнокультурних та соціально-історичних ресурсів, а також наявної господарської і комунікаційної інфраструктури території, що служать чи можуть служити передумовами розвитку певних видів туризму.	Харріс Ч.
10.	Туристичний потенціал є основою туристичної привабливості, що дозволяє ідентифікувати його як символічний капітал територій, для якого застосовуваними є дефініції соціально-економічної цінності.	Джонс К.
11.	Туристичний потенціал формується на стику трьох окремих підсистем – природи, суспільства, народного господарства – й містить у собі компоненти вказаних підсистем: природні туристичні ресурси, туристи (формальна тимчасова суспільна група), туристичні засоби (матеріально-технічні, енергетичні й трудові ресурси, необхідні для обслуговування туристично-рекреаційної системи)	Сіммонс Дж.

Туристично-рекреаційний потенціал є сукупністю органічно взаємопов'язаних природних і матеріальних засобів, які в процесі взаємодії

здатні виробляти продукцію або продукт. Будь-яке збільшення кожного ресурсу веде до зростання туристично-рекреаційного потенціалу. Використання туристично-рекреаційних ресурсів, тобто природних, лікувально-оздоровчих, культурно-історичних, розважальних об'єктів, які можуть бути використані для організації туристично-рекреаційної діяльності, здатне підвищити потенціал регіону за рахунок припливу коштів від туристичних, оздоровчих та рекреаційних послуг для зовнішніх і внутрішніх споживачів, відновлення і забезпечення умов для ефективного функціонуванню капіталу.

1.2. Теоретико-методологічні аспекти розвитку туристичного потенціалу Данії.

Сучасний туризм в Данії ґрунтується на цільовому і раціональному використанні туристичних ресурсів, які є об'єктами інтересу з боку подорожуючих та спроможні задовольняти потреби людей, що виникають в процесі подорожі. Там, де немає будь-яких туристичних ресурсів, туризму не може бути в принципі. Для того, щоб туризм розпочав розвиватись в будь-якому регіоні, необхідна наявність у ньому певної сукупності туристичних ресурсів.

Під визначенням «ресурси» розуміють матеріальні засоби, цінності, запаси, кошти, що можна використати в разі потреби.

Найбільш повний список ресурсів, які виступають основою економічного зростання і розвитку туризму, може бути представлений в наступному вигляді:

- 1) земля, водні, лісові та інші рекреаційно-туристичні природні ресурси;
- 2) капітал (фінансові ресурси);
- 3) людські (трудові) ресурси;
- 4) підприємницька сфера, підприємницькі ідеї;
- 5) інновації;

- 6) інформація;
- 7) знання.

Всі наведені ресурси в більшій чи меншій мірі використовуються в процесі рекреаційно-туристичної діяльності. Проте, більшість вчених-дослідників туризму окремо виділяють туристичні ресурси, що підкреслює їх значущість у розвитку туризму і туристичної діяльності.

Разом з визначенням «туристичні ресурси» в науковому обігу використовується поняття «рекреаційні ресурси». На думку окремих науковців, під рекреаційними ресурсами слід розуміти поєднання компонентів природи, соціально-економічних умов і культурних цінностей, які виступають як умова задоволення рекреаційних потреб людини. Втім, якщо розглядати туризм як вид рекреації, а туристичні ресурси – з точки зору рекреаційної діяльності, то в даному випадку поняття «туристичні ресурси» фактично ототожнюється з поняттям «рекреаційні ресурси». Це визнають багато авторів. Так, ще у 80-х роках ХХ-го сторіччя авторитетні вчені Мироненко М. та Твердохлебов І., розкриваючи зміст рекреаційних ресурсів, зазначали, що сутність категорії «рекреаційні ресурси» тотожній поняттю «туристичні ресурси», тому що «за своїм змістом тривала рекреація співпадає з таким ємним поняттям як туризм. Вказані автори виділили також такі особливості туристичних ресурсів як: унікальність, історичну або художню цінність, лікувально-оздоровчу значущість. [7, 343 с.]

Найближчим до розуміння туристичних ресурсів, як ресурсів економічної діяльності, є визначення Всесвітньої туристичної організації (ВТО). Вона рекомендує визначати туристичні ресурси як такі, що характеризують пропозицію туристичного продукту (природні й енергетичні багатства; інституційні, політичні, юридичні та адміністративні аспекти; різні блага та послуги, транспорт і устаткування,

що складають специфіку інфраструктури туризму) та його попит (людський чинник, економічна і фінансова діяльність, соціальні аспекти).

Досить чітка характеристика туристичних ресурсів була надана у редакції статуту ВТО. У ньому зазначалось: «туристичні ресурси – сукупність природно-кліматичних, оздоровчих, історико-культурних, пізнавальних та соціально-побутових ресурсів відповідної території, які задовольняють різноманітні потреби туриста». Порівняємо це визначення з аналогічним формулюванням із Закону України «Про туризм» у редакції 2003 р.: «Туристичними ресурсами України є пропоновані або такі, що можуть пропонуватися, туристичні пропозиції на основі та з використанням об'єктів державної, комунальної чи приватної власності». Не треба бути провідним фахівцем у цій галузі, щоб визнати це визначення як невдале і таке, що зовсім не розкриває сутності туристичних ресурсів і не враховує усієї їх різноманітності.

Більш розгорнуту і послідовну характеристику туристичних ресурсів надано в «Туристському термінологічному словнику». Там наведено трактування туристичних ресурсів: «Туристичні ресурси – природні, історичні, соціально-культурні об'єкти, з об'єктами туристичного показу включно, а також інші об'єкти, здатні задовольняти духовні потреби туристів, сприяти відновленню та розвитку їх фізичних сил». Туристичні ресурси є доступними для ознайомлення і використання незалежно від форми власності, якщо до того немає законодавчо накладених обмежень.

«Природні та антропогенні геосистеми, тіла та явища природи, артефакти, які мають комфортні властивості і споживчу вартість для рекреаційної діяльності і можуть бути використані для організації відпочинку та оздоровлення певного контингенту людей в певний фіксований час за допомогою технології та наявних матеріальних можливостей». Як впливає з цього визначення, трактування поняття

«туристичні ресурси» достатньо широке, а номенклатура туристичних ресурсів практично безмежна.

Аналогічних поглядів додержуються й інші вчені. Так, вітчизняний професор Любіцева О. надає таке визначення: «Туристичні ресурси – це ті об'єкти природи, історії, культури, поточні події, явища, які можуть бути використані при створенні та реалізації туристичного продукту. Туристичні ресурси - це частина туристично-рекреаційного потенціалу певної території, яка включена до складу туристичного продукту і підлягає реалізації з туристичною метою» [5,436 с.]

Ми повністю погоджуємось з таким визначенням і вважаємо, що воно найкращим чином відбиває погляди більшості фахівців, які займаються проблематикою сучасної організації та економіки туризму.

Різноманітність туристичних ресурсів викликає необхідність їх класифікації. Існує багато варіантів класифікаційних схем. Достатньо вдалу спробу узагальнити існуючі підходи до класифікації туристичних ресурсів здійснила вчена Любіцева О. На її думку, до класифікації туристичних ресурсів можна застосувати такі підходи:

- 1) сутнісний - з предметною сутністю ресурсу;
- 2) діяльнісний - за характером використання в туризмі;
- 3) атрактивний - за мірою та формою залучення до туристичної діяльності;
- 4) ціннісний, оснований на унікальності даного ресурсу;
- 5) функціональний, оснований на неповторності туристичних умов і ресурсів у поєднанні з комплексністю їх використання;
- 6) еколого-економічний - за споживчою вартістю ресурсу.

Проте, наведені підходи не вичерпують того різноманіття класифікаційних схем туристичних ресурсів, які пропонуються у спеціальній літературі.

Найбільш поширеними є класифікації туристичних ресурсів, які запропоновані польським дослідником Труасі М. та французьким вченим Дефером П.

В основі класифікації Труасі М. лежить розподілення туристичних ресурсів на створені і не створені працею людини. Він виділяє три групи туристичних ресурсів.

1. Природні туристичні ресурси: клімат, повітря, краєвид, моря, річки, ліси, які він визначає як «потенційний туристичний капітал».
2. Туристичні ресурси, створені працею людини: архітектурні споруди, пам'ятки, витвори мистецтва. Вони є об'єктами показу або екскурсій.
3. «Додаткові» туристичні ресурси, які створені працею людини для надання послуг туристам. Сюди Труасі М. включає також інфраструктуру місць перебування туристів і всі підприємства з прийому та обслуговуванню туристів.

На відміну від Труасі М., Дефер П. не відносить до туристичних ресурсів заклади з прийому і обслуговування туристів. З цим згодні російські вчені Немоляєва М. і Ходорков Л., які вважають, що зазначені підприємства не можна відносити до складу туристичних ресурсів, оскільки вони (підприємства) дозволяють використовувати туристичні ресурси, але самі по собі не можуть служити метою туристичної подорожі.

Дефер усі туристичні ресурси поділяє на чотири групи, кожна з яких має певні елементи:

- 1) гідром - ресурси, до складу яких входить вода;
- 2) фітом - природні туристичні ресурси, до складу яких входить земля;
- 3) літом - все, що створено працею людини і викликає інтерес туристів або само собою, або завдяки своєму призначенню;

4) антропом - туристичні ресурси, які включають всі види людської діяльності, що викликають інтерес туристів, незалежно від навколишньої ситуації.

Зарубіжні економісти приділяють багато уваги дослідженням проблем організації туристичної діяльності, серед яких Д'Аморе Л., Бартон Л., Каспар С., Рітчі Б., Хунцикер В., Шенкир Г. та інші. Праці зазначених вчених створюють цілісну теоретичну базу для функціонування сфери туризму, оскільки вони дають достатнє уявлення про сутність туризму, його види та роль у розвитку країни. [6, 424с.]

Деякі науковці вважають, що туризм як економічне явище зводиться до поняття туристичного туру, тобто до діяльності туроператорів та турагентів. Такої точки зору дотримуються деякі зарубіжні та вітчизняні вчені: Кабушкін М., Хунцикер В., при цьому стверджують, що тільки незначна частина організацій спеціалізується на виробництві товарів та послуг виключно для туристів. Тому, як стверджують прихильники «генеральної теорії туризму», яку вивели професори Бернського університету Хунцикер В. та Крапф К., немає необхідності виділяти туризм в окрему сферу. Суть «генеральної теорії туризму» полягає у визначенні поняття «туризм» як сукупність стосунків і явищ, що виникають під час переміщення, і перебування людей в місцях, відмінних від їх постійного місця проживання і роботи. Пізніше дане визначення було прийняте за основу Міжнародною асоціацією наукових експертів з туризму (АІЕСТ).

Пропонується і такий підхід до класифікації туристичних ресурсів: розділити їх на прямі (або безпосередні) та непрямі. При цьому перші визначаються як ресурси, які використовують самі туристи (краса ландшафтів, лікувально-оздоровчі властивості місцевості, об'єкти пізнання тощо). Для освоєння безпосередніх ресурсів, без яких не існує туристичної галузі, притягуються непрямі ресурси: сировинні, енергетичні, фінансові,

матеріальні, трудові та інші. Цей вид ресурсів є, таким чином, вторинним. Така класифікація відображає специфіку використання території для туризму і підкреслює провідну роль безпосередніх туристичних ресурсів. Адже територіальні відмінності саме цього виду ресурсів лежать в основі рекреаційно-туристичного використання того чи іншого місця. Там, де є безпосередні ресурси, пролягають туристичні маршрути та функціонують туристичні заклади. Саме заради цих ресурсів прибувають сюди туристи, особливо, якщо у даній місцевості є неповторний природний ландшафт або унікальні історичні пам'ятки.

Узагальнюючи підходи вчених до класифікації туристичних ресурсів можна зробити висновок, що більшість з них виділяє в їх структурі дві головні складові: природну і антропогену, які в свою чергу розділяються на кілька компонентів.

Отже, ще раз підкреслимо, під туристичними ресурсами ми розуміємо сукупність природних та створених людиною (антропогенних) об'єктів, які мають комфортні властивості та придатні бути основою для створення туристичного продукту.

Природні ресурси, як і географічні, споконвічно слугували основою для розвитку туризму. Природні ресурси мають багаточисленні функції. Однією з найважливіших функцій є можливість їх використання як засобу відновлення фізичних і духовних сил людини. Природні туристичні ресурси необхідно розглядати як ресурси, що активно використовуються для збереження або підтримки здоров'я індивідуума. До них можна віднести як окремі компоненти природи, так і природний комплекс в цілому.

Природні туристичні ресурси приваблюють 2/3 міжнародного туристопотоку. Тобто переважна більшість туристів відвідує такі дестинації, які володіють насамперед природними ресурсами.

Природні ресурси на даній території включають рельєф, клімат, водні і біологічні ресурси.

Антропогенні туристичні ресурси корінним чином відрізняються від природних, але взаємне їх проникнення в туристичних дестинаціях робить розмежування між природними та антропологічними ресурсами достатньо умовним. Існують, наприклад, такі ресурси як створені людиною водоймища, що за своїм походженням є антропогенними ресурсами, але їх подальше використання і розвиток цілком підпорядковуються природним закономірностям. Переважання антропогенних ресурсів в окремих дестинаціях призводить до виникнення і розвитку таких видів туризму як культурно-пізнавальний, діловий, релігійний.

Дієвим засобом визначення двох видів ресурсів (природних і антропогенних) є порівняльний аналіз їх основних властивостей. Першою відмінною характеристикою можна вважати ефект впливу на туристів. Логічний аналіз свідчить, що природні туристичні ресурси призводять переважно до рекреаційного (оздоровчого і відновлюючого) ефекту. При контакті туриста з антропогенними ресурсами переважає пізнавальний ефект. Вони впливають переважно на інформованість і розумовий процес подорожуючих.

Важливою особливістю антропогенних ресурсів є їх виховний вплив на подорожуючих - особливо на патріотичне і естетичне виховання. В останні роки зростає виховне значення і природних ресурсів. Це пов'язано з розширенням практики екологічного виховання всіх учасників туристичного процесу - туристів, підприємців, обслуговуючого персоналу і місцевого населення.

Рекреаційний вплив природних туристичних ресурсів передбачає доволі тривале перебування туриста в місцях їх розташування. Даний факт має велике економічне значення - адже у такому випадку туристи

замовляють більшу кількість ночівель і витрачають більше коштів при користуванні природними ресурсами.

Зі свого боку, антропогенні туристичні ресурси характеризуються відносно коротким часом, що відводиться туристами на ознайомлення з ними. Це пояснюється тим, що пізнавальний ефект, на відміну від рекреаційного, може бути досягнутий у порівняльно короткий часовий інтервал. З точки зору туриста, це добре, коли він під час однієї відносно короткої подорожі має змогу відвідати і познайомитися з великою кількістю об'єктів туристичного показу, але з позиції приймаючої дестинації - у даному випадку має місце негативний економічний ефект через зниження грошових надходжень від цього виду туризму.

Свої особливості має і самовідновлювальна здатність туристичних ресурсів. Відомо, що при наявності пошкоджень та порушень у споживанні туристично-рекреаційні ресурси мають здатність до самовідновлення.

Антропогенні туристичні ресурси, на відміну від природних, не мають самовідновлювальної здатності. Колись зруйновані або ушкоджені, вони повинні бути заново відновлені людиною шляхом різних технічних, реставраційних або будівельних заходів. Саме ця особливість обумовлює необхідність серйозних заходів щодо збереження й захисту цього виду ресурсу.

Туристичні ресурси відрізняє і сезонність використання. Як вже зазначалось, природним туристичним ресурсам притаманна сезонність їх використання, яка має різноспрямовані ефекти. З одного боку, сезонність надає їм можливість самовідновлюватися, що, безумовно, позитивно впливає на туристичну діяльність, з іншого – спостерігаються негативні явища, пов'язані з нерівномірністю їх експлуатації (нерівномірне отримання доходів, нерівномірна зайнятість працівників, тощо).

Водночас, при користуванні антропогенними туристичними ресурсами, сезонність або взагалі відсутня, або є слабо вираженою. Ця їхня

перевага дозволяє антропогенним ресурсам протягом року притягувати туристичні потоки, особливо тоді, коли природні ресурси знаходяться в неактивному стані. Завдяки цьому створюється можливість для зниження сезонності в туристичній дестинації і тим самим пом'якшується вплив одного з найнесприятливіших чинників для розвитку туризму.

Заслужує уваги і територіальне розташування туристичних ресурсів. Для антропогенних туристичних ресурсів характерним є розташування в межах населених пунктів. Ця особливість робить їх легкодоступними для туристів, дозволяє швидко здійснювати відвідування об'єктів показу, оскільки при цьому використовується вся наявна інфраструктура місць та інших населених пунктів. Антропогенні визначні пам'ятки, які є поза населеними пунктами, наприклад, монастирі, музеї під відкритим небом, фортеці для показу туристам включаються до лінійно-пунктових туристичних маршрутів.

На відміну від антропогенних пам'яток, природні туристично-рекреаційні ресурси мають переважно просторовий розподіл і зазвичай знаходяться за межами населених пунктів. Для забезпечення транспортної доступності до них і їх оптимального функціонування іноді потрібні значні інвестиції.

При порівняльній характеристиці природних і антропогенних ресурсів неабияке значення має така їх особливість як вибірковість туристичного контингенту. Вона є характерною для всіх видів туристичних ресурсів, але найбільш виразно виявляється по відношенню до антропогенних об'єктів. Як правило, саме вони притягують туристів з високою культурою і рівнем освіти, а також відповідною платоспроможністю та високими вимогами до якості і розмаїтості туристичних товарів і послуг, що їм пропонуються з боку підприємств сфери туризму. Встановлено, що при культурно-пізнавальному туризмі спостерігаються значні середньодобові витрати, які припадають на одного туриста і компенсують незначний час перебування

подорожуючих у місцях туристичного інтересу. Ці особливості вимагають при переважній частці антропогенних ресурсів у туристичній пропозиції звертати більшу увагу на демографічні, соціально-економічні і психологічні характеристики дійсних і потенціальних відвідувачів.

Природні та антропогенні утворення є частинами природи і культури людства. Вони мають визначене територіальне розташування, відповідні географічні характеристики і самі по собі не стають туристичними ресурсами.

Відомо, що Данія має значний природний рекреаційно-туристичний потенціал, який здатний задовольнити різноманітні потреби як вітчизняних, та й іноземних туристів. Це, насамперед, сукупність фізико-географічних умов і об'єктів території: геолого-геоморфологічних, кліматичних, гідрологічних, земельних, ландшафтних. Датські природні ландшафти в цілому характеризуються високим рівнем естетичної цінності, що задовольняє потреби туристів.

1.3. Особливості розвитку туристичного потенціалу Данії.

Першочерговим завданням забезпечення сталого розвитку сфери туристичних послуг в Данії є оцінка її ресурсного потенціалу. Оцінка туристичних ресурсів країни є важливою передумовою планування туристичної галузі в національному і регіональному масштабах, оптимізації просторової та господарської організації територіальних туристично-рекреаційних комплексів. Без даних об'єктивної оцінки виникають складності із залученням інвесторів у розвиток туризму. У сучасних ринкових умовах комплексна оцінка туристичних ресурсів створює підґрунтя для реалізації рентного механізму їх використання, застосування ресурсів за принципом платності природокористування.

На сьогодні у вітчизняній і зарубіжній науці накопичений значний досвід оцінки туристичних ресурсів територій та просторового планування рекреаційного господарства на основі такої оцінки. Проте, єдиної загально визнаної методики досі не створено. Можливо це і є однією з причин того, що і сьогодні оцінка туристичних ресурсів Данії та її окремих регіонів здійснюється у вигляді абстрактних, невизначених характеристик типу – «великі», «величезні», «колосальні» і таке інше. Зрозуміло, що ці визначення не мають ніякої конкретики і не відбивають реального становища ресурсної бази туризму.

Узагальнюючи відомі підходи, можна сказати, що оцінка туристичних ресурсів складається з кількох взаємопов'язаних етапів:

1. Перший етап пов'язаний із формальним визначенням мети оцінювання. Такою метою може бути попереднє дослідження, планування, розробка програм, моделей розвитку туризму, вдосконалення системи туристичного бізнесу в регіоні, визначення інвестиційно привабливих регіонів у сфері відпочинку і туризму, складання кадастру рекреаційних ресурсів, визначення ступеня придатності районів для туристичного використання, визначення майбутньої економічної соціалізації районів у сфері туризму тощо.

2. На другому етапі відбувається виділення чітких меж того, що буде оцінюватись. У географічних дослідженнях регіонального рівня найчастіше об'єктами оцінки виступають геосистеми. Однією з ключових проблем етапу є обґрунтований поділ території на окремі операційні територіальні одиниці (ОТО) - одиниці, виділені виходячи з мети дослідження і специфіки досліджуваної геосистеми. ОТО виступають в ролі елементарних одиниць географічних досліджень, на основі яких вивчається неоднорідність географічних систем. В роботах економічного спрямування, як об'єкт оцінювання туристично-рекреаційного потенціалу, здебільше розглядають окремі адміністративно-територіальні одиниці.

3. Третій етап пов'язаний із виділенням суб'єкта оцінки, з позицій якого проводитиметься оцінка об'єкта. У ролі суб'єктів оцінки ТРПТ зазвичай виступають регіони, як економічні системи, організатори туристично-рекреаційної діяльності, види або типи туристично-рекреаційних занять, певні категорії туристів (рекреантів).

4. Протягом четвертого етапу відбувається визначення показників, необхідних для оцінки об'єкта (чинників та умов), які є суттєвими для його порівняльної характеристики, виходячи із сформульованої мети оцінки. Фактично перелік обраних показників у більшості випадків встановлюється на основі аналізу розв'язуваної проблеми і неформальних міркувань дослідника.

5. На п'ятому етапі проводиться збір інформації, необхідної для оцінки.

6. Шостий етап забезпечує приведення показників оцінки до єдиної системи вимірювання. Для цього, зазвичай, використовують оціночні шкали, нормування, ранжування тощо.

7. На сьомому етапі визначається спосіб «згортання» оціночних показників у часткові та (або) інтегральні показники ТРПТ з подальшим отриманням по них результатів оцінки.

8. Восьмий етап включає перевірку і, при необхідності, корегування результатів оцінки.

9. На останньому, дев'ятому етапі, відбувається інтерпретація отриманих результатів оцінки ТРПТ.

Методологія оцінювання ресурсного потенціалу туризму останніми роками була збагачена інструментарієм, запропонованим професором Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Бейдиком О., який здійснив інтегральну оцінку природних і антропогенних ресурсів нашої держави і побудував на цій основі ресурсно-рекреаційний рейтинг регіонів країни, які мають схожість з Данією. Запропонований київськими

науковцями методичний підхід до оцінки туристичних ресурсів ми вважаємо найбільш прийнятним на сьогоднішній день через його логічність, зрозумілість і можливість практичного застосування для цілей туристичного розвитку.[3,395]

Для комплексної оцінки рекреаційно-туристичних ресурсів науковцями-авторами проекту застосовано метод бальної оцінки.

Інтегруючий бал природного блоку визначався як сума складових балів оцінки спелеологічних, орографічних, кліматичних, гідрографічних, рослинних і тваринних ресурсів. Оцінки визначались в амплітуді 1-5 балів.

При оцінці кожного з обраних видів ресурсів до уваги бралися його специфічні характеристики. Наприклад, оцінка орографічних ресурсів здійснювалась на основі якісних характеристик рельєфу території, враховувалися найбільш відомі гірські вершини, які знаходяться в межах тієї чи іншої області.

У структурі антропогенних ресурсів виділені блоки архітектурно-історичних туристичних ресурсів, інфраструктурних, біосоціальних і подієвих.

Аналіз і оцінка рекреаційно-туристичних ресурсів дозволяють встановити рівень забезпеченості ними та їх ресурсно-туристичні домінанти. За комплексною оцінкою можуть бути виділені три таких рівня: ресурснонадлишковий, ресурснозбалансований і ресурсно дефіцитний регіони. При оцінці саме природного блоку виділяються: природно-ресурснонадлишковий, природно-ресурснозбалансований і природно-ресурснодефіцитний регіони. Відповідно, по кожному з регіонів встановлюється його ресурсно-туристичні домінанти. Всього їх виділено 10:

- лікувально-оздоровча-туристська;
- культурно-історична-сакральна;
- оздоровчо-туристська;

- лікувально-оздоровча;
- сакральна;
- біосоціальна;
- екологічна;
- оздоровча;
- індустриальна.

У пропонованій моделі, після оцінки, класифікації і районування територій, ідуть етапи складання кадастру туристичних територій, які можна вважати найважливішими елементами структурування і формалізації результатів оцінки.

Кадастр туристичних ресурсів – це систематизовані дані про туристичні ресурси на основі їх комплексної економіко-екологічної оцінки, класифікації і районування туристичних територій.

Підсумовуючи зміст запропонованої моделі комплексної оцінки туристичних ресурсів, слід підкреслити, що найважливішим ефектом від її реалізації є те, що завдяки їй з'явиться об'єктивна, актуальна і динамічна база даних про стан туристичних ресурсів і територій, їх кількісні і якісні характеристики, динаміка змін в процесі розвитку. Північна Європа має вигідне геотуристичне положення, яке характеризується такими рисами:

- межування країн регіону із Західною та Східною Європою – основними країнами-постачальниками туристів;
- вихід до морів Атлантичного (Балтійського, Північного Норвезького) та Північно-Льодовитого океану (Гренландського та Баренцового);
- розміщення на перетині важливих морських й авіаційних магістралей між Європою та Північною Америкою;
- сусідство на південних кордонах із високорозвиненими країнами Європейського Союзу (Данія, Швеція та Фінляндія є членами ЄС).

Всі країни Північної Європи мають значні ресурси для розвитку міжнародного туризму: гірські ландшафти, фіорди, умови для зимових видів спорту, прибережні острови, озерні ландшафти, культурна спадщина (пам'ятки епохи вікінгів), архітектурні споруди, культурні установи.

Незважаючи на суворий клімат регіону, чисте повітря та мальовничі ландшафти приваблюють іноземних туристів, кількість яких щороку зростає.

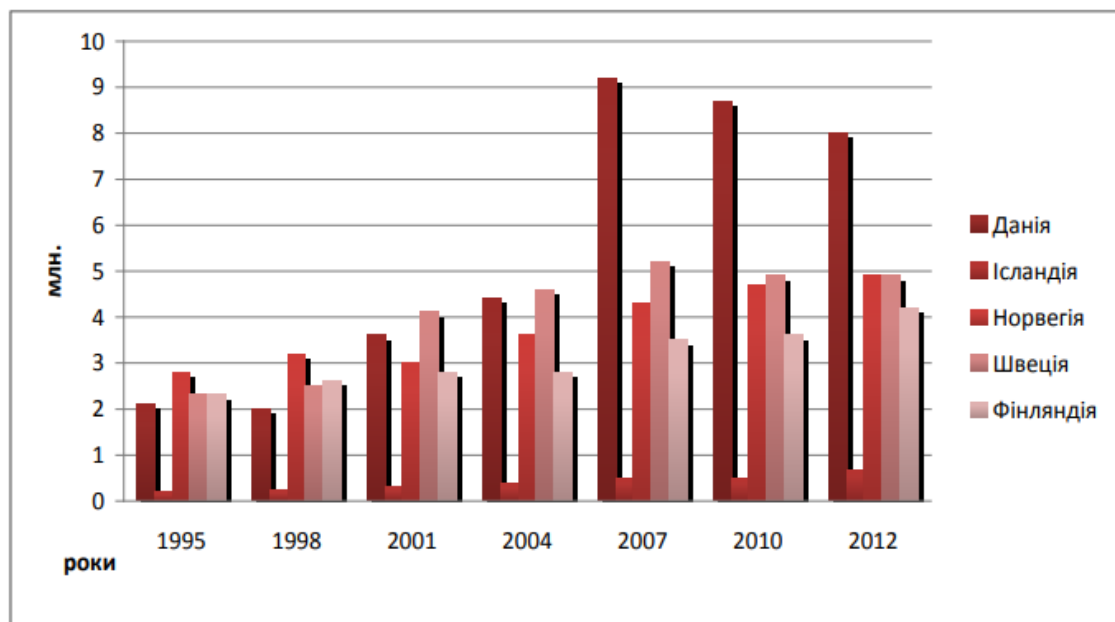

Рис. 1.3. Кількість іноземних туристів, які відвідали країни Північної Європи в 1995–2012 рр. [11, 312 с.]

Найбільша кількість туристів серед країн Північної Європи відвідує Данію – 8 млн осіб, а найменша – Ісландію (0,67 млн. осіб). Проте число туристів у 2017 р., які відвідали Ісландію та Фінляндію, значно збільшилося, порівняно з 1995 р., тоді як для інших країн Північної Європи характерний спад іноземних відвідувачів, починаючи з 2009 р. [11, 312 с.]

Найбільш відомими культурно-історичними туристичними об'єктами Фінляндії є стара частина міста Раума, фортеця Суоменлінна в Гельсінкі, церква в місті Петаяйвесі, поховальний комплекс бронзової доби Саммаллахденмякі. Для залучення туристів широко використовуються

подієві ресурси: фольклорні, гастрономічні та лижні фестивалі й свята, змагання з рибалення, регати та багато іншого.

Розвиток туристичної індустрії Швеції базується на використанні природних ресурсів, допоміжну роль виконують суспільні та подієві. Швеція пропонує як літній пляжно-купальний відпочинок на узбережжі морів та озер, так і лижні курорти. Серед останніх виділяється Оре. За високу технічну оснащеність і якість обслуговування цей курорт часто називають «Скандинавськими Альпами». В Оре неодноразово проводилися спортивні змагання світового рівня.

Подорожі норвезькими фіярдами останнім часом перетворилися в Європі на модний вид туризму. Норвезькі фіярди – глибоководні затоки Атлантичного океану, які глибоко врізаються у суходіл серед стрімких скель і високих гір із льодовиками на вершинах та водоспадами. Фіярди були сформовані льодовиками, які протягом тривалого часу врізалися у тверді скелі. Найкращим місцем для подорожі фіярдами вважається ганзейський Берген – Норвегія в мініатюрі, столиця королівства тролів і мальовничих ландшафтів. У Бергені туристи можуть відвідати набережну, давню фортецю Бергенхус – першу столицю Норвезького королівства, маєток «Пагорб Тролів», стати учасниками фольклорних фестивалів.

Популярна туристична дестинація – Лофотенські острови, які входять до складу Норвегії й часто називають «Лофотенською стіною». Вони знамениті своїми високими горами, красивими бухтами та дикими прибережними пейзажами.

Туризм в Ісландії пов'язаний, насамперед, зі спостереженням за життям птахів і китів у природних умовах, із лижним туризмом, із риболовлю, з оглядом природних визначних пам'яток: льодовиків, фіярдів, каньйонів, вулканів, гейзерів. Сірчиста вода гейзерів – основа для розвитку лікувально-оздоровчого туризму. Найбільшу зацікавленість у туристів викликають вулкан Снайфедльсйокудль, висота якого становить

майже 1,5 км, національний парк Йокульсаарглюфур льодовик Ватнайо-Кудла, водоспади Скогафосс і Селья-ландфосс.

Основні визначні пам'ятки Данії зосереджені у столиці королівства – Копенгагені. В історичному центрі міста, біля ратуші, стоїть пам'ятник, можливо найбільш відомому данцю, великому казкарю Гансу Крістіану Андерсену, а на вході до Копенгагенської гавані – всесвітньо відома скульптура Русалочки, героїні казки Андерсена, яка стала символом міста. Серед визначних пам'яток столиці Данії особливо слід відзначити палацові комплекси Амалієнборг і Росенборг, де експонується колекція фарфору, дорогоцінностей і прикрас королівської сім'ї.

Столиця багата музеями: Державний музей мистецтв, де зберігаються полотна Рубенса, Рембрандта, Матісса; Музей Торвальдсена з унікальним зібранням скульптур; Національний музей, де зібрані свідчення найголовніших історичних подій, що відбувалися у королівстві; Нова гліптотека Карлсберга – художній музей, заснований відомими данськими пивоварами; Музей Ордрупгард із чудовою колекцією імпресіоністів та низка інших.

До списку об'єктів спадщини ЮНЕСКО зараховано 24 об'єкти, розміщені у цьому регіоні:

– у Данії (3) – Еллінг із рунічним камінням і церквою[дод.1], церква XI ст. в Роскіллі, замок Кронборг[дод.2];

– у Норвегії (4) – дерев'яна церква в Урнесі (XI ст.), Берген часів Ганзи, неолітичні наскельні зображення в Альті тощо;

– у Фінляндії (5) – Стара Раума, фортеця в Суоменлінні (Свеаборг), старовинна церква Петаявесі, ділянка лісу і лісопилка у Верлі тощо;

– у Швеції (12) – королівський палац Дротнігхольм, поселення вікінгів Бірка та Навгарден, наскельний живопис Танума, залізні заводи Енгельсберга, Вісб'ю – місто Ганзи, Лапландська зона, сільська церква біля Лулео, мідні копальні Фалуна та ін. [9, 336 с]

Скандинавські країни є досить привабливим регіоном для туристів. Так, наприклад у Фінляндії, внаслідок розвиненої інфраструктури, у туристів користуються найбільшим попитом сімейні тури. І лише 10 % іноземних туристів у Фінляндії обирають спортивний (гірськолижний) вид відпочинку. Інші скандинавські країни – Швеція та Норвегія – залишаються районами розвитку індивідуального туризму.

Однак, країни Північної Європи не відрізняються високим рейтингом відвідувань туристів. Статистичні дані свідчать, що жодна з країн не входить до 15 найбільш популярних у туристичному плані країн світу.

Автори наукових праць вважають потенціал сукупністю взаємопов'язаних ресурсів, необхідних для досягнення певних цілей. Туристично-рекреаційний потенціал – досить емне поняття, яке містить численні детермінанти, що визначають туристично-рекреаційну привабливість певного регіону. Сутність туристичних ресурсів полягає в тому, що вони є основою для формування туристичного продукту і його пропозиції. Структурно вони складаються із різних природних, культурно-історичних, а також соціально-економічних об'єктів і явищ, які придатні бути основою для надання туристичних послуг.

Узагальнюючи усе вищесказане, вважаємо доцільним визначити туристично-рекреаційний потенціал країн, в тому числі Данії, як наявність певних можливостей та ресурсів, які можуть бути використанні для розвитку туристичної та рекреаційної діяльності.

З метою забезпечення єдності задач, функцій і методів управління система моніторингу туристичних ресурсів здійснюється центральним органом виконавчої влади в сфері туризму з делегуванням частини його повноважень регіональним підрозділам з туризму.

Таким чином, розробники програм розвитку туризму зможуть отримати актуальні і необхідні дані, що дозволить підвищити ефективність програм, значно знизити витрати на збір інформації про стан туристичних

ресурсів, набагато спростить розробку програмних заходів і схем розвитку туристичної діяльності.

РОЗДІЛ 2. ПРИРОДНІ ТА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ДАНІЇ

2.1. Географічного положення Данії і її вплив на розвиток туристичної сфери країни

Данія – держава на північному заході Європи, найменша і найпівденніша зі Скандинавських країн. Данія займає півострів Ютландія, острови Датського архіпелагу (найбільші з них – Зеландія, Фюн, Лолланн, Фальстер, Мен), острів Борнхольм і частина Фризських островів. Єдина сухопутний кордон країни проходить на півдні – з Німеччиною. Із заходу узбережжя Данії омивають води Північного моря, зі сходу – Балтійського. Протока Скагеррак відокремлює її від Норвегії, а протоки Каттегат і Ересунн – від Швеції (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Географічне положення Данії

Данія простягається з півночі на південь на 360 км і з заходу на схід – на 480 км. Площа Данії 43 093 кв. км (без урахування Гренландії і Фарерських островів). Більша частина країни (29 776 кв. км) знаходиться на півострові Ютландія. Датський архіпелаг, що нараховує близько 500 островів і розташований на схід від Ютландії між Балтійським морем і протокою Каттегат, займає 12 729 кв. км, а о. Борнхольм в Балтійському морі – 588 кв. км. Довжина берегової лінії Данії становить 7438 км. В країні немає місць, віддалених від берега моря більш ніж на 60 км.

Данія на суші межує тільки з Німеччиною, протяжність цього кордону 68 км. Морський кордон з Німеччиною слід через Кільську затоку, протоку Фемарн-Бельт і по Балтійському морю. На сході кордон Данії зі Швецією проходить протоками Ересунн (Зунд) і Каттегат, а на півночі протока Скагеррак відокремлює Данію від Норвегії. Данії належить східна частина шельфу Північного моря.

До складу держави, крім території власне Данії, входять колишні датські колонії Фарерські о-ви і о. Гренландія, що отримали самоврядування і представництво в датському парламенті. Фарерські острови, віддалені на 375 км на північ від Шотландії, займають площу 1399 кв. км. Вони перебували під владою Данії з 1380 року, місцеве самоврядування їм надано в 1948. Гренландія – найбільший острів світу, її площа 2 175 600 кв. км, але з них лише 341 700 кв. км вільні від льоду. Гренландія була колонією Данії з 1729 р., в 1953 р. була оголошена частиною країни, а в 1979 р. одержала автономію.

Ландшафт країни низовинний, практично вся територія країни розташована нижче 100 м над рівнем моря. Країна омивається Балтійським і Північним морями і протоками Скагеррак і Каттегат. Для середньої Ютландії характерні вересові пустки, озера, пагорби до 170 м над рівнем моря. Береги порізані фіордами.

Східні береги Данії сильно порізані і рясніють бухтами, західні і північні – переважно вирівняні і облямовані піщаними дюнами. На південному заході Ютландії представлені Ваттові береги, які відчувають вплив морських припливів. Уздовж цих низинних берегів зведені дамби, які захищають сільськогосподарські угіддя від повеней.

Поверхня країни покрита мережею малих річок з невеликими ухилами і повільним спокійною течією. Річки несудноплавні. Найбільша ріка – Гудено в східній Ютландії завдовжки всього 158 км. Озера Данії невеликі не мають великого господарського значення. Найбільша їх кількість зосереджена в горбистих місцевостях Центральної Ютландії. [9,336 с]

2.2. Характеристика природних ресурсів Данії

Більша частина території Данії складається з великих хвилястих рівнин і невисоких, місцями крутосхилих пагорбів. Найвища точка – пагорб Меллехой (170,86 м над рівнем моря), до 2005 року найвищою точкою вважався пагорб Ідінг-Сковхой (170,77 м). Найнижча точка (12 м нижче р. м.) – на західному узбережжі цього півострова. Форми рельєфу Данії виникли в результаті діяльності льодовикових покривів в плейстоцені. Переважають моренні рівнини і горбисто-моренні ландшафти з численними улоговинами, зайнятими озерами і болотами. Місцями, особливо в Західній Ютландії, розвинені плоскі водно-льодовикові рівнини – зандри. На півночі країни під впливом порівняно недавнього підняття утворилися ступінчасті морські рівнини. Корінні породи – переважно вапняки пізньої крейди і кайнозою – перекриті малопотужним чохлом плейстоценових відкладів і оголюються лише в Північній Ютландії і на о. Борнхольм. З цими породами пов'язані великі запаси підземних вод. Східні береги Данії сильно порізані і рясніють бухтами; західні і північні – переважно вирівняні і облямовані піщаними дюнами.

Ріки та озера. Поверхня країни покрита мережею коротких річок з невеликими ухилами і повільним спокійною течією. Характерна велика кількість меандр, плес і перекатів. Паводки бувають взимку, в літні місяці виражений стійкий межень. Річки несудохідні.

Ґрунти Данії сформувалися переважно на моренних глинистих відкладах, а також на піщаних прибережно-морських. У Західній Ютландії поширені ґрунти підзолистого типу, в Східній Ютландії і на Датських островах – бурі лісові ґрунти.

Клімат Данії. Помірно-морський, континентальний, вологий і похмурий, з відносно сильним впливом океану, а саме теплої течії Гольфстрім. М'яка вітряна зима і прохолодне літо. У січні температура коливається близько 0 ° С, в червні – близько +18 ° С. За рік випадає багато опадів: від 600 мм на сході і до 800 мм на заході. В середньому 120 днів на рік в Данії ллє дощ. Найбільша кількість опадів припадає на осінь.

Більшу частину року переважають сильні вітри, переважно західних румбів. Взимку тримається хмарна погода, а навесні – сонячна. Весна настає пізно. Влітку стоїть ясна тепла погода. Максимальна кількість опадів припадає на осінньо-зимовий період, а мінімальна – на весну і початок літа. Опади в основному випадають у вигляді дощу.

Рослинний і тваринний світ Данії. Ліси Данії, що займають близько 10% всієї території, невеликі за розмірами і розосереджені. На сході і півночі збереглися окремі масиви корінних букових лісів. На заході і півночі Ютландії в результаті багатовікового зведення лісів поширилися вересові пустки, які в XIX-XX ст. були частково заміщені хвойними лісонасадженнями (ялиця, ялина, модрина і сосна). Більшу частину площі країни займають сільськогосподарські угіддя. Тому тваринний світ сильно збіднений. Однак місцями в лісах зустрічаються благородний і плямистий олені, козулі, лисиці, зайці, білки, борсуки. Дуже багата фауна птахів,

особливо на узбережжях. В країні налагоджена охорона місць гніздування та відпочинку перелітних птахів.

У Данії налічується понад 300 природоохоронних об'єктів, зокрема чотири національні парки, в яких зберігаються лісові масиви, вересові пустки, болота, дюни, окремі види рослин і тварин.

2.3. Розвиток нових напрямків туристичного потенціалу Данії.

Як майже будь-яка країна з багатим середньовічним минулим, Данія покрита замками, а її міста - музеї під відкритим небом. Жахи минулої війни обійшли країну - боїв та вибухів не було. Дивовижна мальовнича природа Данії, невелика кількість промислових підприємств роблять країну однією з найпривабливіших у самій Європі. У Данії багато пляжів, і данці ними пишаються. Але крім тінистих букових лісів, крейдяних провалів, фіордів і дюн, невеликих озер та горбистих міжгірських гір Данія - це країна замків та міст. Майже в кожному палаці та замку є музей, а загалом у країні 280. Найкоротший список головних музеїв Данії включає Музей національної історії в замку Фредеріксборг, замок Розенборг у Копенгагені 17 століття з колекцією зброї, меблів та ювелірних виробів датської корони, Музей великої корони скульптора Торвальдсена XIX століття. , величезний Музей сучасного мистецтва Луїзіани, Музей природної історії Орхуса, Музей кораблів вікінгів у стародавній столиці Данії Роскільде, Королівський музей мистецтв із колекцією скандинавських художників. Окрім Копенгагена, туристів приваблює також місто Оденсе - батьківщина Андерсена, і стародавнє Роскільде, де в головному соборі країни поховані майже всі королі та королеви Данії. А місто Орхус - музей під відкритим небом.

Столиця Данії – Копенгаген [дод.3], розташований на східному узбережжі острова Ютланд, на березі протоки Ерезунд, що розділяє Данію

та Швецію. Це найбільше місто Скандинавії. У Великому Копенгагені проживає майже 2 мільйони людей. Він входить у п'ять найбільш відвідуваних столиць європейських країн. Кілька років тому столиця Данії отримала найвище визнання для будь-якого міста - воно було оголошено найкращим містом на Землі за все життя. Високе звання Копенгагена було присвоєне після детального аналізу кількох показників міста. Експерти порівняли не лише вартість пивної кружки, але й архітектурні пам'ятки, зручність автобусних маршрутів, кількість лікарняних ліжок на душу населення тощо. Дослідження проводилось за поданням визнаного авторитету в галузі туризму - британського журналу "Monocle".

Копенгаген - місто вільних настроїв і абсолютно безпечний з точки зору злочинів. Особливо повчальним є відвідування Вільного міста Крістіанії, напівавтономної комуни хіпі та представників альтернативного способу життя, що проживають у певній частині столиці Данії. Крістіанія - Копенгагенський квартал, на якому є лише два входи, на яких лежать великі камені. Це останнє відлуння жорстоких 1960-х, єдине місце на землі, де можна відчутися за законами тих часів. Християнське населення - близько тисячі людей, є готелі, ресторани, кафе, магазини, середня школа. Християнські жителі дотримуються власних законів, незалежних від законів Данії. Сюди входять заборони автомобілів, крадіжки, важкі наркотики, зброя та бронежилети. Крістіанія виникла в 1971 році, коли група хіпі спонтанно увійшла до занедбаних військових казарм. Одним із найбільш значущих людей у християнській історії був Яків Людвігсен, який опублікував анархістську газету, оголосивши про проголошення вільного міста. Правовий статус християнства давно не визначений, і влада неодноразово намагалася очистити казарми, але безрезультатно. Пізніше деякий час Крістіанію контролювала група байкерів. У 1995 році мешканці Християни уклали угоду з міністерством оборони Данії, яке володіє казармами, і з тих пір сплачували податки.

Якщо Крістіанія - острів у 1960-х, то Копенгаген в цілому є справжньою туристичною столицею європейської Півночі. Столиця міста Строгет - найбільша у світі система пішохідних вулиць у столиці Данії.

Центром Копенгагена є Ратуша, яка часто стає центром урочистостей, соціальних та культурних заходів. Гуляючи містом, обов'язково подивіться на ратушу. Примітна висота будівлі - побудована в 1905 році, вона піднімається над передмістям на 110 метрів і вважається найвищою на півночі Європи. Символом Данії в цілому і найвідомішою скульптурою Копенгагена є знаменита «Русалка» - персонаж казки Андерсена. Він сидів на камені біля входу в Копенгагенську гавань з 1913 року. Зразком для скульптора Едварда Еріксена була відома датська балерина початку століття. Скульптура неодноразово ставала жертвою знущань; найвідоміший випадок стався в 1964 році: статуя була позбавлена голови, але поліція не змогла знайти винних. Фігуру довелося знову відкинути. У Копенгагені понад 60 музеїв. Більшість є відкритими з 11:00 до 16:00. Влітку майже всі музеї відкриті у вихідні дні до пізнього вечора, багато музеїв закрито по понеділках. У середу всі музеї столиці, як і всієї країни, безкоштовні.

Найбільш оригінальні музеї Копенгагена: «Я вірю - не вірю» музей (назва перефразовує найвідомішу фразу Гамлета «бути чи не бути») Музей розділений на 13 галерей, де можна побачити різні неймовірні випадки з життя людей з усього світу. Музей рекордів Гіннеса. Експозиції музею розповідають про 500 найвідоміших світових рекордів - від найвищої людини до найбільшої отруйної жаби. Музей Еротики. Один з найпопулярніших музеїв Данії. Це дає уявлення про розвиток еротики в різні епохи - через листівки, картини, фотографії, скульптури та відео. У музеї можна дізнатися про інтимне життя відомих людей, у тому числі найвідомішого танцюриста - Ганса Крістіана Андерсена.

Найважливіший музей Копенгагена - «Гліптотека». Він утворився на основі зустрічі датських королів та збірки Датської академії наук. У музеї представлені колекції Єгипту, Греції, Риму, етрусків, а також колекції датського та французького мистецтва XIX-XX століть.

Найбільший фонтан Данії розташований на площі Ларсенс. Туристів завжди цікавить, кому він присвячений. І це справді дивно: худа жінка керує чотирма крутими биками, а з-під копит величезних тварин каскадує потоки води.

У самому серці Копенгагена підноситься замок Розенборг - примха відомого датського короля, однієї з найпопулярніших постатей в історії країни - Крістіана IV. Замок був побудований в 1606 році в передовому стилі того часу - голландському Відродженні. Всередині замку розкішні ряди кімнат та залів, оформлені в різних стилях - від епохи Відродження до місцевої версії датського пізнього класицизму - стилю Фрідріха VII (1848-63). Рицарський зал, який займає одне з центральних місць в замку, використовувався як місце для коронацій у 1871-1940 роках; на ньому все ще є трон з мармуру та зуб з нарвалом, тоді як велична велич срібних левів охороняє королівську величність. 12 гектарів навколо Розенборга займають Королівські сади, посаджені на замовлення невтомного короля Крістіана. Спочатку їх використовували для вирощування овочів для царської кухні. У цих садах є ляльковий театр, ресторан, кафе, ігровий майданчик тощо. Ці сади були відкриті для публіки в середині 18 століття. Ще один відомий палац у датській столиці - Амалієнборг. Скоріше, це палацовий комплекс із чотирьох будівель у стилі рококо. Після того, як в 1794 році згоріла попередня королівська резиденція, сім'я датських монархів переїхала проживати в Амалієнборг. Палаці розташовані навколо восьмикутної палацової площі, посеред якої - кінна статуя Фрідріха V із зображенням царя в образі римського імператора

Палац Фреденсборг розташований в 30 км від Копенгагена. Він був побудований у 1720-х та 30-х роках і зараз є основною резиденцією членів королівської родини. Проводяться урочисті прийоми на честь глав закордонних голів та урядів, які відвідують Данію, а також церемонії прийому грамот від іноземних послів. Доступ до приміщень обмежений. Палац та його великі сади можна відкрити в липні, навіть якщо королівської родини немає в палаці. Ще один відомий місцевий замок - Фредеріксборг, розташований у місті Хілред поблизу Копенгагена, колись літньої резиденції королів і сьогодні перетворений на музей національної історії. Замок побудований на трьох маленьких островах, об'єднаних пишним бароковим садом. Найдавніша його частина була побудована в 1560 році королем Фрідріхом II. Однак значна частина сучасної будівлі в голландському ренесансному стилі з її широкими фронтонами, пісковиковими орнаментами, мідними дахами та шпилями була побудована в період 1600-1620 рр. Сином Фрідріха II, знаменитого християнина IV. Сьогодні є портретна галерея, де можна побачити галерею зображень як датських монархів, так і членів королівської родини, що датуються шістнадцятим століттям, та інших великих діячів Данії. Також у Фредеріксборгу є виставка історичних меблів. У місцевій каплиці з 1672 року відбулася коронація монархів. Сьогодні каплиця є частиною музею, а також є діючим храмом, де можна побачити герб та найвідоміший орган Данії 1610 року.

Оденсе - столиця острова Фін, третє за величиною місто Данії. Острів Фін називають «садом Данії» - він настільки охайний і доглянутий. Оденсе - портове місто, суднобудівний центр країни та його головний промисловий центр. Його історія сягає понад десяти століть. Але якщо в минулих століттях Оденсе був центром релігійного паломництва та духовним центром Данії, то зараз це місце паломництва для шанувальників Андерсена, адже тут народився великий казкар. Музей Андерсена є

частиною Старого міста і демонструє картини та зображення, що були при житті письменника. Тут живе багато персонажів з казок Андерсена. Все життя сина простого шевця з Оденсе, який став «майстром світу танцівниці» - це людина перед нами, через книги, через які ми знайомимося з цією прекрасною країною. Життя Андерсена концентрувалося протягом усієї історії датських інтелектуалів та богом XIX століття, про що також розповідається в музеї. У цих стінах ви починаєте краще розуміти датську культуру, вона стає ближчою, і людина, яка створила безсмертні образи, стає не дивною фігурою в 200-річному циліндрі, а живою і пристрасною людиною, яка жила в драмах і радості своєї епохи.

До будинку Андерсена примикає велика сучасна скляна та бетонна споруда, де розміщена основна експозиція. Але ця будівля настільки майстерно вписана в пейзаж, що її не помітно зі старих вулиць. Тут розміщені особисті речі Андерсена, експонуються його книги, перекладені майже на будь-яку мову світу, вивішені картини з сюжетами оповідань та романів письменника.

Орхус - театральна та університетська столиця Данії, друге за величиною місто країни, батьківщина великого штурмана Вітуса Беринга. Собор Святого Климента - найбільша церковна споруда в країні. Він був зведений у 13 столітті і є найдовшою церквою в Данії, місткістю 1200 чоловік. Орієнтир Орхус - парк Леголенд, про який ми поговоримо в розділі «Дитячий світ».

Музей Старого міста - Den Gamle By - сам театр під відкритим небом: понад 70 будинків у його центрі більше 400 років. Це найбільший у країні скансен. Першим експонатом музею під відкритим небом був старовинний особняк мера міста - у 1908 році цю будівлю перенесли за місто. Другим експонатом музею був комплекс будівель з міста Ольборг, перенесений сюди в 1923 р. Після цього музей почав називатися міським музеєм

Старого міста. Прогулюючись музеєм під відкритим небом, можна помилуватися старовинними спорудами, що зібралися по всій країні, спостерігати за тим, як по вулицях проходять джгути та екіпажі, а «жителі» гуляють у старовинних національних костюмах. Також є кілька магазинів, кузня та театр під відкритим небом. Навіть у поліцейських тут стара форма.

Ольборг - четверте за величиною місто Данії, розташоване в центрі Північної Ютландії. Його географічне положення дозволило спочатку стати важливою гавані, а пізніше - промисловим центром. Сьогодні Ольборг переживає перехідну фазу, перетворюючись на високотехнологічний центр Силіконової долини Данії. Перша згадка про його оригінальне ім'я Альборг, Альбу, знайдено на монеті 1040 року. У місті збереглися багато старовинних споруд, багато з яких датуються XVII століттям. За 4 км від міста знаходиться другий за величиною зоопарк Скандинавії.

Роскільде - грубна столиця Данії (до 1443 р.), Останнє місце спокою її королів та резиденція єпископа Данії. Розташований на сході острова Зеландія. Місто названо на честь легендарного засновника - короля Ро, та священних джерел (датське слово kilde), деякі з яких збереглися навколо міста. Незважаючи на те, що в Данії є кілька музеїв вікінгів, старого Роскілла називають «столицею вікінгів». А все тому, що в 1962 році з дна Фіорду Роскілла було піднято п'ять кораблів XI століття. Лежачи один на одному, кораблі створили бар'єр, який блокував ворожий флот увійти в гавань. Ці кораблі, зібрані по шматочках, сьогодні демонструються в Музеї навігації Роскільде.

Головною визначною пам'яткою Роскільде є собор Сент-Люсії, який будувався з 1170 по 1280 рр. У 1995 році собор було внесено до списку об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Є ще один королівський палац, побудований у 1733-36 роках. У ньому королі зазвичай жили з нагоди

сумних подій - перебуваючи на похоронах своїх попередників. Зараз палац є резиденцією архієпископа та музейним експонатом. У соборі поховано понад 20 датських правителів, серед яких батько нинішньої королеви Фрідріх IX, який помер у 1972 році.

Відпочинок. Основний вид транспорту в Данії - це не автомобіль, а велосипед. Датчани володіють найбільшою кількістю велосипедів у Європі - цей вид транспорту доступний майже всім жителям країни. Велосипеди - гордість данців, вони зразкові. По всій країні прокладено десять національних доріг довжиною 3300 кілометрів. Є також місцеві велосипедні траси.

Окрім велосипедного туризму, Данія - також привабливе місце для віндсерфінгу - берегова лінія країни, порізана фіордами та лижниками, охоплює 7500 км. Риболовля в Данії дуже продуктивна: у багатьох місцевих озерах ловиться щука, окунь та форель, а можливості для морської риболовлі практично необмежені. Найпоширеніші види риб - тріска, скумбрія, камбала та морська форель. Центром активного дозвілля в Данії є острів Лоланд на південь від Зеландії.

Велосипеди, катання на водних прогулянках, риболовля, гольф - у розпорядженні гостей. Він розрізаний бухтами, а численні вапнякові потоки надають йому особливого шарму.

Для туристів Данія особлива міським колоритом, багатими природними ресурсами, архітектурою та історичними пам'ятками. Її кліматичні особливості сприяють розширенню туристичних потоків у будь-який сезон. Країна є лідером сталого розвитку і має сприяюче географічне положення. Багатому туристичному потоку також сприяє високий рівень урбанізації, розвинутої інфраструктури, соціальної безпеки.

Оскільки Данія – приморська країна, поширене дозвілля для туристів

віндсерфінг, риболовля, водні прогулянки, гольф. Також популярним є велотуризм. Основний вид транспорту – автомобіль.

Отже, популярні види туризму в Данії – культурно-пізнавальний, екологічний, спортивний, пригодницький. Вигідне географічне положення сприяє розвитку її туристичного потенціалу.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДАНІЙ

3.1. Проблеми використання туристичних ресурсів

Туристична діяльність як основна форма відпочинку належить до видів соціальної практики з яскраво вираженою ресурсною орієнтацією. Морські узбережжі з приємними погодно-кліматичними умовами, гірські та озерні ландшафти, мінеральні та термальні води, лікувальні грязі, пам'ятники історії та культури стали основою, на якій ґрунтувався довгий активний відпочинок людини, і сформувалася потужна галузь нематеріального виробництва - туристична галузь.

Розвиток сучасної індустрії туризму в Данії вимагає наукового підходу до вирішення туристичних проблем, включаючи визначення та ефективне використання ресурсів для подорожей. Данія має значний ресурсний потенціал для туризму, раціональне використання якого може не тільки повною мірою задовольнити потреби вітчизняних та іноземних туристів у галузі пізнавального здоров'я та спорту, але й принести державі значну економічну користь. Тому проблема дослідження туристичних ресурсів набуває актуальності сьогодні.

Теоретично концепція раціонального використання та охорони туристичних ресурсів недостатньо вивчена. Однак правильне тлумачення цього визначення є надзвичайно важливим, оскільки воно повинно відображати суттєві елементи значного використання та захисту туристичних ресурсів у теоретичному та практичному плані та має найбільш точно відображати суть цього процесу. Концептуальна та термінологічна непослідовність щодо використання поняття "раціональність", яке відбувається сьогодні, не гарантує складності еколого-економічних досліджень цього процесу і призводить до занадто вузької інтерпретації його змісту.

Наприклад, проф. Герасимчук З. зазначає, що лише стабільні умови можуть забезпечити такий розвиток, який відповідає сучасним потребам та водночас запропонувати майбутнім поколінням можливість використовувати всі сьогоденні активи та задовольнити їхні потреби.

Нова стратегія міжнародного розвитку відображає світову прихильність до екологічно чистого розвитку у всіх сферах залучення громад. Основними принципами такої діяльності є:

1. Орієнтація розвитку на раціональне використання природних ресурсів та запобігання їх довготривалому виснаженню.

2. Врахування екологічних потреб і, навпаки, інтеграція екологічних потреб, досягнення їх цілісності та підвищення продуктивності праці в пріоритети покращення здоров'я, харчування та загального самопочуття.

3. Прихильність усіх країн запобігати та підтримувати деградацію навколишнього середовища для майбутніх поколінь, економічне регулювання навколишнього середовища, активне співробітництво між державами на глобальному, регіональному та місцевому рівнях.

Врахування всіх цих критеріїв раціональності дозволить збалансовано використовувати туристичні ресурси, відновити туристичний потенціал та створити стабільні умови для розвитку туристичної галузі. Політика раціонального використання та захисту туристичних ресурсів повинна без винятку застосовуватися у всіх туристичних компаніях та організаціях та установах різного рівня, будь-яким чином пов'язаним з туризмом, щоб забезпечити стабільність, цілісність та створити сприятливі умови для підтримки та посилити визначену стратегію раціонального використання. захист туристичних ресурсів для збереження їх для теперішніх та майбутніх поколінь.

На сучасному етапі розвитку цивілізації це концепція сталого розвитку, що забезпечується системою консенсусних заходів управління в економічних, соціальних та екологічних (екологічних) вимірах,

спрямованих на встановлення соціальних відносин на основі довіри, солідарності, гендерної приналежності. рівність та створення безпечного середовища, широко визнаного. Основою сталого розвитку є притаманне право людини на життя та повноцінний розвиток. Економічно розвинені європейські країни виробили власну економічну модель, що сформувалася під впливом історичних традицій. Кожна європейська країна також розробила систему стратегічного планування, яка визначає принципи сталого розвитку та власні шляхи переходу до моделі зеленої економіки. Конференція з питань сталого розвитку Rio + 20 (20–22 червня 2012 р., Ріо-де-Жанейро, Бразилія) стала важливою міжнародною подією десятиліття і підтверджує важливість сталого розвитку в сучасній парадигмі соціальних змін. Конференція дала сильний поштовх для вирішення практичних питань реалізації стратегій сталого розвитку, розроблених на наднаціональному та національному рівнях (стратегічне планування на мега- та макрорівні). Серед цих тем найбільш важливими є: посилення інтеграції трьох компонентів сталого розвитку (економіка, екологія та соціальний розвиток), зміна моделі розвитку на зелену економіку та зелене зростання, вдосконалення методів вимірювання добробуту та прогресу . Результат конференції «Майбутнє, якого ми хочемо» визнає, що прийняття зеленої економіки покращить здатність країн використовувати природні ресурси з меншим впливом на навколишнє середовище та сприятиме сталому зростанню за рахунок справедливості та створення робочих місць. , Стратегічні підходи до планування сталого розвитку постійно вдосконалюються в країнах Європейського Союзу (ЄС).

Перша Стратегія сталого розвитку ЄС була розроблена в 2001 році для "створення загальноєвропейської політики сталого розвитку, тобто задоволення потреб сучасного покоління, не жертвуючи здатністю майбутніх поколінь задовольняти власні потреби". Стратегія визначала економічні, соціальні та екологічні та глобальні пріоритети управління, які

повинні взаємно посилюватися. Стратегія визнала міжнародні зобов'язання ЄС щодо сталого розвитку, серед яких слід підтримувати різні аспекти (включаючи демократію, мир, безпеку та свободу) за межами ЄС. Ця стратегія, яка доповнює Лісабонську стратегію, повинна слугувати каталізатором сталого розвитку та мірою ефективного вироблення політики та дій при належному фінансуванні та залученні всіх зацікавлених сторін. Стратегія базувалася на таких принципах: просування та захист основних прав людини, солідарність між поколіннями, відкритість та розвиток громадянського демократичного суспільства, участь громадян, участь компаній та соціальних партнерів, узгодженість політики та управління, інтеграційна політика, використання сучасних знань тощо.

Країни ЄС (включаючи Данію) офіційно затвердили "оновлену Стратегію сталого розвитку ЄС" у 2006 році, яка визначає загальний вектор змін на рівні планування як для ЄС в цілому, так і для країн-членів ЄС.

Пріоритетними напрямками стратегії були:

I) зміни клімату та чистої енергії (обмеження змін клімату та зменшення негативного впливу енергії на суспільство та навколишнє середовище);

II) транспорт (забезпечення сумісності транспортних потреб з потребами суспільства, мінімізація небажаних наслідків для економіки та навколишнього середовища);

III) стале споживання та виробництво (забезпечення раціонального споживання та інновацій у виробництві);

IV) збереження та управління природними ресурсами (вдосконалення управління для уникнення надмірного використання природних ресурсів, визнання цінності природних екосистемних послуг);

V) охорона здоров'я (сприяння та покращення рівного доступу до систем охорони здоров'я);

VI) соціальне включення, демографія та міграція (створення соціально орієнтованого суспільства з урахуванням солідарності між поколіннями та забезпечення поліпшення якості життя громадян як необхідної умови постійного добробуту всіх);

VII) Глобальна бідність та виклики сталого розвитку (активно сприяння сталому розвитку в усьому світі та забезпечення того, щоб внутрішня та зовнішня політика ЄС відповідали глобальним принципам сталого розвитку та міжнародним зобов'язанням). [10, 596]

На національному рівні планування сталого розвитку інтегрується в управління ЄС, і стратегії сталого розвитку в даний час розробляються та впроваджуються. Після затвердження оновленої Стратегії сталого розвитку ЄС у 2006 році більшість країн ЄС розпочали поточний процес оновлення стратегій для трьох ключових аспектів сталого розвитку (економічного, соціального та екологічного).

В даний час фактори визначають зростаючу роль стратегічного планування та прогнозування в контексті глобалізації, зокрема:

- вимоги до сталого розвитку;
- деградація навколишнього середовища та зміни клімату;
- високий науково-технічний прогрес;
- зростаюча економіка, яка потребує координації центру;
- підвищення концентрації капіталу в конкурентних умовах;
- необхідність забезпечення фінансової стабільності (середньостроковий прогноз);
- технологічний прорив та інституційна модернізація.

Стратегія сталого розвитку була розроблена та оновлена в тій чи іншій формі, щоб врахувати часові потреби кожної країни ЄС. Цей документ є основою для середньострокової та довгострокової реалізації

національної економічної, соціальної та екологічної політики. На основі досліджень стратегій розвитку ЄС можна стверджувати, що в даний час немає чітко визначених стандартів структури та змісту документа, що окреслює бачення країни. Існують політичні документи, що визначають підходи до розробки стратегії, включаючи застосування підходу 8MACT (назва є аббревіатурою до вимог до формулювання ряду стратегічних цілей: тобто відповідно до цього підходу стратегічні цілі сталого розвитку повинні базуватися на показниках сталого розвитку; бути амбітним, але бути реальним, бути тим, хто має ресурси та політичну волю для їх досягнення, має чіткі часові рамки для досягнення цілей; без сумніву, стратегії сталого розвитку для розвитку різних країн, змістовний зміст та з урахуванням національних особливостей.

Організація стратегічного планування в європейських країнах базується на таких основних підходах:

1) Стратегія розробляється урядом, експертами, розробленими міністерствами та відомствами (підхід до планування управління).

2) Для розробки стратегії (відомчий науковий підхід) створюються спеціальні робочі групи вчених та практиків.

3) Стратегія розробляється установою, створеною урядом (інститутом, науково-дослідним центром, дорадчою радою, радою з питань сталого розвитку тощо) (професійний підхід до управління).

4) Стратегія розробляється із залученням усіх зацікавлених сторін та громадськості (підхід участі).

Для кожної країни питання співпраці в контексті розробки стратегії вирішуються теоретиками (вченими) та практиками (урядовцями) з урахуванням національної специфіки роботи державних та наукових установ та їх взаємодії.

Типовими кроками у процесі стратегічного планування сталого розвитку можна вважати таку послідовність заходів:

- 1) Аналіз сучасного стану розвитку країни;
- 2) Постановка стратегічної мети, узгодження спільного бачення бажаного майбутнього стану сталого розвитку у трьох вимірах;
- 3) виявлення стратегічних завдань, виконання яких дозволяє досягти мети;
- 4) Визначте критерії досягнення мети.

Данія є лідером у досягненні цілей сталого розвитку. Данія займає дуже високий рейтинг у рейтингу, такі як якість життя, здоров'я, освіта, захист прав і свобод людини, конкурентоспроможність, демократія, рівність, процвітання та людський розвиток. Данію часто вважають однією з найщасливіших країн світу в транскордонних дослідженнях щастя. Країна посідає перше місце у світі за рівнем соціальної мобільності, однією з країн з найвищим рейтингом, що мають найвищий рівень рівності доходів, однією з найвищих номінальних ВВП на душу населення та одним з найвищих індивідуальних податків на прибуток у світі.

3.2. Перспективи розвитку туристичного потенціалу країни

Згідно з останніми даними число міжнародних туристських прибуттів в європейський регіон зросло на 4%. Серед всіх субрегіонів одне з провідних місць посідає Північна Європа, де зростання склало 7%. Завдяки цим даним можна простежити позитивну динаміку в розвитку туристичного потоку даного регіону і можна помітити, що кількість туристів, які відвідують даний регіон, незмінно збільшується. [10, С.596]

Туристи з європейських країн взагалі порівняно мало виїжджають за межі Європи. Це пояснюється, перш за все, порівняно високими транспортними витратами на далекі переїзди (особливо високі ціни квитків на літаки, що прямують за межі Європи, за винятком трансатлантичних ліній) і малими пільгами на авіаційному транспорті. Тому збільшується зростання туристичних потоків європейців в сусідні країни - центри

туризму. Також для туристів, і не тільки європейських, сервіс і дешеві послуги є позитивними аргументами на користь подорожі в дані країни [6].

На розвиток туристичного господарства країни позитивно впливають такі економіко-географічні чинники:

- вигідне економіко-географічне положення (близьке розташування до інших європейських держав, а також приморське положення);
- високий рівень економічного розвитку країни;
- високий середній рівень життя населення;
- висока щільність населення, особливо міського, і зростаюча урбанізація;
- густа мережа шляхів сполучення на території і хороші транспортні зв'язки з іншими регіонами світу;
- відносно низька вартість проїзду з однієї країни в іншу;
- розвинена туристська інфраструктура, насамперед високий ступінь розвитку фонду розміщення туристів;
- великий досвід організації туризму [5].

Для широкого розвитку туризму найважливішими є соціально-економічні фактори. Зрозуміло, що для здійснення туристичної подорожі необхідно мати певну суму грошей, вільне від роботи час. Серед соціально-економічних чинників розвитку туризму велике значення має отримання доходів і вигод від туристичного господарства [6].

Транспорт є одним з важливих факторів, що безпосередньо сприяють розвитку туризму. Корінна технічна реконструкція транспорту дозволила створити комфортабельні умови для перевезення великої кількості мандрівників. Наявність зручних, швидких і порівняно доступних транспортних засобів для перевезення туристів на великі відстані в значній мірі сприяло розвитку туризму. Помітно знизилися витрати часу на поїздки від місця проживання в туристичні райони, що дозволяє відпочиваючим заощаджувати значну частину свого вільного часу. Це докорінно змінило

уявлення про доцільність туристських подорожей на далекі відстані. Разом з тим швидкохідні і комфортабельні види транспорту дозволяють в порівняно короткий проміжок часу охопити велику кількість туристичних об'єктів, розкиданих в різних географічних районах. Підвищення швидкостей пересування нібито розсунув кордони відпустки, а точніше заощадило час туриста в середньому на два дні.

На розвиток туризму постійний вплив надають демографічні фактори, зокрема, зростання населення земної кулі збільшує світовий туристичний потенціал. У туристський оборот залучаються все нові і нові людські резерви. Одночасно з ростом народонаселення безперервно збільшується щільність населення багатьох районів планети, що веде до посилення міграційних процесів, однією з форм яких є туризм. Так, з європейських країн, які мають підвищену щільність населення, туристські потоки за кордон інтенсивніше, ніж з країн з меншою щільністю населення.

В останні роки на розвиток туризму значний вплив має процес урбанізації. Людина все частіше прагне для відпочинку, відновлення сил і оздоровлення відправитися за місто на лоно природи. Особливо помітні значні потоки туристів з великих міських агломерацій. З поглибленням процесу урбанізації помітна тенденція зростання інтуїтивного прагнення людини до природи.

Збільшення середньої тривалості життя населення дозволило ширше залучати в туристський рух людей похилого віку. Позитивно впливає на розвиток туризму все більшу участь в туристичному русі жінок і молоді.

3.3. Розвиток туристичного потенціалу Данії та України

Велосипедний туризм – це вид туризму привабливий перш за все завдяки своїй високій мобільності. Відстань, яку здатна подолати група за один день, може досягати 100-150 км. Велотуризм має певні переваги

порівняно з пішохідним туризмом: швидкість руху в ньому в кілька разів вища, отже, за один похід можна побачити більше цікавих місць. Тому не дивно, що географія велотуризму майже збігається з географією пішохідного туризму. Дослідження питань розвитку велосипедного туризму на досліджуваній території доводить необхідність вивчення європейського досвіду у цій сфері [10,с.596].

В даний час велотуризм стає популярним видом проведення активного відпочинку. Передова практика вказує на пріоритетне використання подорожей із активним пересуванням, зокрема велосипедом (Заседка І.; Лазор С.; Конопляник О.). Ця тенденція зумовлена не тільки з огляду необхідності збереження навколишнього середовища, а й бажанням вести здоровий спосіб життя, випробувувати свої сили та вдосконалювати можливості. Дедалі більше людей використовують велосипед для прогулянок, екскурсій та подорожей. При цьому, країнами-лідерами у здійсненні подорожей на велосипеді є Нідерланди та Данія, де їх частка становить 27% та 18% відповідно. В Україні, Карпатському регіоні велосипедний туризм поки що не став масовим видом відпочинку, але в нього є всі перспективи розвитку, особливо у невеликих за кількістю населення містах.

Міста всього світу шукають способи повернути велосипеди на свої вулиці і допомогти цьому винаходу ХІХ століття вирішити транспортні проблеми ХХІ століття. За статистикою Європейської федерації велосипедистів – ЄФВ – 8% жителів ЄС використовують велосипед як щоденний транспорт для звичайних пересувань. Найпопулярніший цей вид транспорту у Нідерландах – 36%, Данії – 23%, Угорщині – 22%, Швеції – 17%, Фінляндії – 14%. Справжнім поштовхом до розвитку велоруку є будівництво інфраструктури, передусім – прокладання доріжок і монтаж парковок. За оцінками ЄФВ, країни ЄС щороку інвестують у велоінфраструктуру 3,2 млрд євро, створюючи майже 23,5 тис робочих

місць. ЄС же показує приклад, як інвестиції в інфраструктуру сприяють розвитку економіки, покращують екологічну і транспортну ситуацію у містах [4].

Вивчаючи досвід розвитку велотуризму в країнах Європи ми прийшли до висновку, що кожна країна має свій власний досвід у його провадженні, але запозичити його для міста Ужгорода найвірогідніше у Данії, зокрема, її столиці – Копенгагені. Це місто, де вузькі середньовічні вулички перетинаються з невеликими бульварами ХХ століття архітектурно дуже подібне на Ужгород, тому нам доречно запозичити деякі інфраструктурні надбання столиці Данії у розвитку велотуризму. Саме тут народжується найбільша кількість нових ідей для збільшення велосипедного трафіку.

До прикладу, цікавими можуть бути такі нововведення, які вже не один рік успішно реалізують датчани, а саме:

- 1) велосипедна «зелена хвиля», яку запропонував колишній актор Клаус Бондам після обрання до міської ради. На головних транспортних артеріях, що ведуть до центру міста, світлофори відрегульовані таким чином, аби сприяти створенню безперервного трафіку, що дозволяє велосипедистам в'їжджати вранці та повертатись ввечері в центр міста, не зупиняючись і не торкаючись землі ногами;
- 2) вмонтовані в асфальт світлодіоди, візуально допомагають велосипедистам підтримувати швидкість, необхідну для того, щоб потрапити на зелене світло на наступному перехресті;
- 3) побудова перила з опорою для ніг, дозволяють велосипедистам чекати зеленого сигналу, не злізаючи з сідла і навіть не спускаючи ніг з педалей;
- 4) через додаток до сайту Give us a Shout («Розкажи нам!»), мешканці міста можуть повідомити в адміністрацію про ями на дорогах та інші недоліки вулиць для якнайшвидшого їхнього усунення;
- 5) світлодіодні знаки попереджають автомобілістів про

наближення велосипедиста, а вібраційні смуги на велодоріжках попереджають про бордюри тощо.

Уряд Копенгагену ґрунтовно займається розробкою велосипедної інфраструктури: столичний регіон буде 28 веломагістралей з передмість до центру міста. Усі вони повністю відокремлені від автошляхів, а не просто намальовані вздовж краю проїжджої частини. У Великому Копенгагені зараз налічується більше тисячі кілометрів виділених велодоріжок і кілька сотень кілометрів велосмуг.

Для України європейський підхід до створення веломережі також є актуальним і взятий за основу при розробленні пропозицій схеми велоінфраструктури поряд з наступними принципами:

- перший принцип – функціональність. Велорух у місті виконує передовсім транспортну функцію. Велодоріжки інтегровані у транспортну інфраструктуру міста. Для міст Північної Європи звичною нормою є такий показник: 30 % транспортного руху у місті припадає на велосипеди;

- другий принцип – цілісність. З огляду на виконання головної своєї функції – транспортної, веломаршрути у місті повинні бути зв'язані у цілісну транспортну схему. Початок і закінчення велодоріжки повинно мати свою транспортну логіку. Головні транспортні артерії є носіями велодоріжок, переважно вони спрямовані до центра, довкола історичного ядра міста робиться велосипедне коло. Є також міжрайонні велосипедні доріжки, які забезпечують доступ велосипедистів до головних веломагістралей. Велодоріжками також повинні бути зв'язані місця найбільшої атракції й головні транспортні вузли – залізничні та автовокзали;

- третій принцип – безпека. З огляду на новітність проекту – як для велосипедистів, так і для автомобілістів – перші велодоріжки слід збудувати з бездоганними засобами безпеки. Тому пропонується починати реалізацію проекту велодоріжок на пішохідних зонах – всюди, де це можна

зробити. З огляду на це у якості експериментальної велодоріжки (не враховуючи пілотну на набережній Незалежності) пропонується велодоріжка в найцентральнішій частині: Волошина → Корзо → пл. Петефі. Це дасть змогу урегулювати пішохідно-велосипедні потоки в цій частині міста, оскільки наразі рух відбувається хаотично і часто – небезпечно;

- четвертий принцип – системність. Розвиток велоінфраструктури в Ужгороді втрачає сенс без інтеграції її у транспортну систему міста. Він буде неможливий без паралельної реформи автотранспортної схеми міста. Центр повинен стати дорогим для автотранспорту і привабливим для пішоходів і велосипедистів – це рішення, до якого прийшли всі європейські міста і рано чи пізно Ужгороду доведеться приймати таке рішення.

Якщо в Україні не відбудеться змін у системі паркування автомобілів (облаштування підземних паркінгів, евакуація автомобілів і великі штрафи за паркування у невідведених місцях, на травниках, підняття у кілька разів плати за паркування у центрі), то велосипедні доріжки стануть найзручнішим безкоштовним місцем для паркування автомобілів.

Щодо проблем розвитку туризму, велотуризму в Україні то вони визначаються наступним: 1) необхідністю розвитку нових перспективних видів туризму; 2) недостатністю в міста Ужгород іміджу цікавого, сучасного, туристично-привабливого міста, наявність «антирейтингу» – як екологічно проблемного міста, що входить 10-ку найбільш забруднених міст України; 3) низьким рівнем використання туристичного потенціалу території у сфері пізнавального туризму на основі культурної багатоманітності та історичної унікальності порівняно з такими містами як Львів, Київ, Чернівці, Кам'янець-Подільський тощо; 4) низьким рівнем в

останні роки проведення фестивалів, ярмарок – шаблонно, без «туристичної родзинки» тощо.

Щодо перспектив розвитку туризму на досліджуваній території, то пріоритетними залишаються пізнавальний туризм, основою якого є історична унікальність розвитку та етнокультурна різноманітність Ужгорода, подієвий туризм, що передбачає організацію та проведення щорічно кількох заходів національного і міжнародного рівнів розважального, спортивного спрямування та велотуризм для збереження безпечного, екологічно чистого середовища.

Підхід до розвитку туристичної сфери у Данії вимагає раціонального використання ресурсів, діяльності для підтримки екологічної ситуації, сталого економічного і соціального розвитку. Організація стратегічного планування в європейських країнах, зокрема в Данії здійснюється наступними шляхами – планування управління, наукового і професійного підходу.

Данія є лідером у досягненні сталого розвитку, посідає перше місце у світі за рівнем соціальної мобільності, однією з країн з найвищим рейтингом, що мають найвищий рівень рівності доходів, однією з найвищих номінальних ВВП на душу населення.

Серед факторів розвитку туристичного потенціалу Данії – економіко-географічне положення, економічний розвиток, урбанізація, транспортна система, демографічні фактори.

Вивчаючи досвід розвитку міського, зокрема велотуризму в країнах Європи ми прийшли до висновку, що є сенс перейняти деякі інфраструктурні надбання столиці Данії у розвитку велотуризму в Україні.

ВИСНОВКИ

Отже, найменша і найбільш південна зі скандинавських країн - Данія, являє собою цікавий симбіоз жвавих міст і сільського спокою. Королівство Данія, розташоване в Північній Європі, межує з Балтійським морем, Північним морем і Німеччиною, яка є єдиним зв'язком цієї країни з материковою Європою. Велика частина території Данії знаходиться на півострові Ютландія, в той час як решта 482 острова, з яких населені тільки близько сотні, складають частину країни. До території Данії відносяться також острів Гренландія та Фарерські острови, які користуються внутрішньою автономією. Не дивно, що, перебуваючи в такій близькості з водою, датчани сильно залежить від судноплавства та рибальства. Копенгаген є найбільш яскравим і привабливим містом Данії. Велика частина його пам'яток зосереджена в одному районі, в той час як більш звичні і звичайні для міського пейзажу парки, сади, площі і фонтани розкидані по всій столиці. Одним з найбільш примітних місць Копенгагена є парк розваг Тіволі, в якому можна насолодитися безліччю атракціонів і поспостерігати за щотижневим річним феєрверком. Центральна пішохідна вулиця Копенгагена особливо улюблена ентузіастами променаду і шопінгу. У місті Орхус показують вистави самого різного плану - від симфонічних концертів до театральних постановок. Старе місто сам по собі є театром під відкритим небом. Місто Оденсе на острові Фюн - столиця казок. В цьому чарівному місті знаходиться будинок відомого всьому світу Ганса Християна Андерсена. З активних видів відпочинку варто згадати їзду на велосипеді, якою в Данії захоплюються поголовно, а також плавання і серфінг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристичні ресурси України. - К.: Київський університет, 2001. ,395 с.
2. Любіцева О.О. Методика розробки турів. Навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2003 ,104 с.
3. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг.- К.: Альтерпрес, 2002. ,436 с.
4. Мальська М.П., Худо В.В. Туристичний бізнес: теорія та практика / Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007, 424 с.
5. Масляк П.О. Рекреаційна географія: Навчальний посібник. - К.: Знання, 2008,343 с.
6. Панкова Є.В. Туристичне краєзнавство. Навчальний посібник. - К.: Альтерпрес, 2003, 352 с.
7. Смаль І.В. Туристичні ресурси світу. - Ніжин: Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010, 336 с.
8. Україна: туризм, відпочинок, оздоровлення. – К.: Видав. дім Україна, 2007 , 211 с.
9. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія. - К.: Центр навчальної літератури, 2007, 312 с.
10. Школа І.М., Ореховська Т.М., Козьменко І.Д., Лошенко І.Р., Кравчук Р.В. Менеджмент туристичної індустрії: Навчальний посібник / За ред. проф. І.М. Школи. – Чернівці: Книги-XXI, 2005, 596 с.
11. Велосипед в Данії и велотуризм [Електронний ресурс] - Режим доступу: [http://u-news.org.ua/6017-velosiped-v-danii-i-veloturizm/http://u-news.org.ua / 6017-velosiped-v-danii-i-veloturizm /](http://u-news.org.ua/6017-velosiped-v-danii-i-veloturizm/http://u-news.org.ua/6017-velosiped-v-danii-i-veloturizm/)
12. Десять способів ездить на велосипеді як датчане [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://veloua.livejournal.com/36425.html>
13. Жарская Н. Велотуризм как направление развития активного туризма / Наталья Жарская, Вера Будзин //Проблемы активизации рекреационно-

- оздоровительной деятельности населения: материалы XII Междунар. научно-практической. конф. (10-11 мая 2018 года, г. Львов). - Львов, 2018, С. 240-243.
14. Заседка И.В. Развитие велосипедного туризма в Украине как специализированного вида туризма / И.В. Заседка // География и туризм. - М., 2013. - Вип.25, с.124-131.
15. Заседка И.В. Возможности развития велотуризма в контексте Евро-2012 / И.В. Заседка // География и туризм. - М., 2011. - Вип.13. , с.111-116.
- 16.6. Каширина А.Ю. Украина. Отдыхай активно! / А.Ю. Каширина, Д. Луценко, А.П. Ильченко, Г. Жемерова. - М.: АССА, 2011. - второй изд., Перераб. и доп., 480 с.
- 17.7. Программа благоустройства города Ужгород на 2018-2022 гг. [Электронный ресурс] - Режим доступа: https://rada-uzhgorod.gov.ua/uploads/sites/2/2017/10/Programa-blagoustroyu_03.10.2017-1.pdf
- 18.8. Программа развития велоинфраструктуры на 2014-2015 гг. [Электронный ресурс] - Режим доступа: http://old.rada-uzhgorod.gov.ua/download/s/PR_progr_rozv_veloifrastr_29.11.13.pdf
- 19.9. Проект Программы развития велоинфраструктуры на 2016-2020 гг. [Электронный ресурс] - Режим доступа: http://old.rada-uzhgorod.gov.ua/download/s/PR_progr_rozv_veloifrastr_29.11.13.pdf
- 20.10. Путешествие на велосипеде или путешествие с велосипедом? [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://www.mirtu.com/archiv/MT-03-2002/articles/ART20.htm>
- 21.11. Разговоры о туризме. Велосипедный туризм. [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://turizm-ok.com/velosipednyjturizm.html>

ДОДАТКИ

Додаток 1

Додаток 2

Додаток 3

